

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ

О. М. СКРИПНИК

**НОВА ІСТОРІЯ КРАЇН
АЗІЇ ТА АФРИКИ**

Навчальний посібник

Умань — 2011

УДК 94(5)'1492/1914+94(6)'
ББК63.3(5)5+63.3(6)5
С45

Рецензенти

Морозов Анатолій Георгійович – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри Новітньої історії Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

Священко Зінаїда Василівна – кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії та правознавства Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

*Рекомендовано до друку вченою радою Інституту філології та суспільствознавства уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
(протокол № 1 від 31 серпня 2010 р)*

Скрипник О. М.

Нова історія країн Азії і Африки. Навчальний посібник. [2-ге вид., доп.] – Умань: ПП Жовтий, 2011. – 116 с.

Навчальний посібник з курсу «Нова історія країн Азії і Африки» укладено у відповідності з вимогами кредитно-модульної системи для студентів історичного факультету. Він включає програму курсу, розроблено згідно вимог кредитно-модульної системи, а також – теми семінарських занять, тематику лекційних, завдання для самостійної роботи, шкалу та критерії оцінювання знань студентів, теми рефератів, питання для повторення та список літератури для вивчення курсу. Посібник містить план-конспекти та рекомендації для розкриття питань, що виносяться на семінарські завдання. План-конспект кожного заняття супроводжується визначенням основної хронології та опорних понять і термінів. Посібник містить короткі відомості з основних подій нового часу тих тем, що виносяться на самостійне опрацювання, а також посібник містить інформацію про династії країн Азії і Африки в період нового часу. Наявність цієї інформації допомагатиме сприйняттю історичних подій, їх запам'ятовуванню та розумінню сутності основних проблем нової історії країн Азії і Африки.

Для студентів історичних факультетів, усіх хто захоплюється всесвітньою історією.

Скрипник О. М., 2011

Вступ

Нова історія країн Азії та Африки є важливим компонентом знань вчителя історії. Її вивчення дозволяє зрозуміти закономірності та особливості розвитку величезного афро-азіатського регіону, взаємодію східних та західної цивілізації в рамках колоніальної системи, оцінити внесок країн Азії та Африки в розвиток світової цивілізації.

Даний курс займає чільне місце серед ряду історичних дисциплін, які вивчають закономірності історичного розвитку людського суспільства. Він є і складовою частиною всесвітньої історії. Дана дисципліна вивчає історію країн Азії і Африки періоду XVIII – другої половини XIX ст. саме в цей період за своїми цивілізаційними ознаками тогочасні країни Азії та Африки продовжували, хоча за нових історичних умов, розвиватися у межах традиційних для регіону реалій східнодеспотичного спрямування. Типологічно даний період існування означених цивілізацій є певним логічним завершенням класичної афро-азійської історії. Аж доки нав'язаний країнами Заходу колоніальний режим спричинив глобальну трансформацію глибинних параметрів їхнього життя в інтересах світового капіталістичного господарства. Саме за умов світової колоніальної системи афро-азійська історія почала набувати воістину нових, модернових ознак, котрі принципово різнили її від епохи традиційного Сходу.

Метою курсу «Нова історія Азії та Африки» є знайомство з історією афро-азійського регіону у нову добу.

Завдання вивчення курсу зводяться до ознайомлення студентів з історією розвитку країн Далекого Сходу в новий час. У ході вивчення даного курсу студенти мають прослідкувати історію найбільш впливових держав афро-азійського регіону під час створення та еволюції колоніальної системи, а також розглянути історію арабомусульманського світу та народів Африки в новий час.

Після вивчення дисципліни «Нова історія країн Азії і Африки» студент (слухач) повинен знати основні положення всіх тем, передбачених навчально-тематичним планом. Творчо засвоївши їх, уміти визначати хронологію та зміст історичного розвитку країн Азії і Африки, напрями соціально-економічних і політичних реформ країн у різні історичні епохи, характер зовнішньополітичної діяльності в минулому.

Студенти повинні вільно орієнтуватися в навчальному матеріалі, вміти аналізувати різні концепції, робити аргументовані висновки, проводити аналогії із сучасністю, вичерпно відповідати на поставленні запитання, демонструючи знання основних тем курсу, використовувати отримані знання на практиці. Передбачається ґрунтовне оволодіння знаннями про історію передовсім таких країн, як Індія, Китай, Японія, держави Корейського півострова, Іран, Туреччина, Єгипет, Алжир, Лівія, Марокко, Афганістан, В'єтнам, країн Південно-Східної Азії.

На вивчення даної навчальної дисципліни відводиться 3 кредити – 108 год., із них 26 годин – лекційних, 22 годин – семінарські заняття, 30 годин – індивідуальна робота, 30 годин – самостійна робота.

Матеріал курсу поділено на 3 змістовних модулів, вивчення кожного з яких завершується модульним контролем в усній чи письмовій формі. А вивчення всього курсу завершується підсумковою контрольною роботою.

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «НОВА ІСТОРІЯ КРАЇН АЗІЇ І АФРИКИ»

І. ОПИС ПРЕДМЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Курс III (підготовка бакалаврів)	Напрям, спеціальність, освітньо- кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
<p>Кількість кредитів відповідних ECTS: 3 кредита.</p> <p>Модулів: 2 (змістові модулі +ІНДЗ).</p> <p>Змістових модулів: 3.</p> <p>Загальна кількість годин: 108 год.</p> <p>Тижневих годин: 4.</p>	<p>Галузь знань 0203</p> <p>Гуманітарні науки Напрям підготовки: 6. 020302</p> <p>Історія (спеціалізація: правознавство, людина і світ, географія)</p> <p>Освітньо- кваліфікаційний рівень: бакалавр.</p>	<p>Додаткова. Рік підготовки: 3 рік.</p> <p>Семестр V. Лекції (теоретична підготовка): 26 год. Семінари: 22 год. Самостійна робота: 30 год. Індивідуальна робота: 30 год. Вид контролю: екзамен. V семестр.</p>

ІІ. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

КРАЇНИ ДАЛЕКОГО СХОДУ В НОВИЙ ЧАС.

ТЕМА 1. Країни Азії та Африки на початок нового часу. Створення та еволюція колоніальної системи.

Країни Сходу на початок нового часу, їх соціально-економічний розвиток, рівень продуктивних сил і стан культури. Африка на початок нового часу. Політична карта двох континентів на початок нового часу, нерівномірність у розвитку окремих країн. Порівняльна характеристика феодалізму на Сході і в країнах Західної Європи. Історичні форми колоніалізму. Еволюція колоніальної системи капіталізму. Основні методи й етапи колоніалізму.

Перші колоніальні захоплення європейських держав у Азії і Африці на початок нового часу. Соціально-економічні, політичні і

культурні наслідки колоніального підкорення країн Сходу. Посилення експлуатації селян, розорення ремесла і мануфактури. Дискусія в історичній науці з питань місця і ролі колоніалізму в історії країн Азії і Африки. Колоніальна система і роль країн Азії і Африки в світовій економічній системі.

ТЕМА 2. КИТАЙ

Загальна характеристика Китаю на початок нового часу. Імперія Цин після завершення епохи середньовіччя. Завершення формування територіальних меж Цинської держави. Народне повстання 1796 – 1804 рр. Імперія Цин за умов боротьби проти «відкриття» країни.

Перша Опіумна війна. Повстання тайпінів. Друга Опіумна війна. Розгром Тайпін Тяньго та інших антицинських народних повстань. Імперія Цин за часів «політики самопосилення». Франко – китайська війна 1884 – 1885 рр. Японо – китайська війна 1894 – 1895 рр.

Крах політики «самопосилення». Поділ імперії Цин на «сфери впливу» як різновид напівколоніального поневолення Китаю.

ТЕМА 3. ЯПОНІЯ

Японія на початок нового часу. Встановлення сьогунату Токугава. Економіка Японії у XVII – XVIII ст., аграрні відносини, форми феодалної експлуатації. Становище селян. Японські міста, ремесло і торгівля. Особливості японського національного характеру, японської культури.

Розклад класичної соціально-економічної системи східного типу. Реформи Мацудайра Саданобу. Боротьба за збереження режиму самоізоляції. «Відкриття» Японії. Нерівноправні договори, російсько-японські відносини, «Ансейські договори». «Реставрація Мейджі». Японія за епохи системних буржуазних реформ. Прийняття Конституції 1889 р.

Японія на початку XX ст. Ріст японських монополій і їх особливості, концерни. Посилення політичної реакції. Агресивна зовнішня політика в Кореї та Маньчжурії. Англо-японський союз і позиція США. Російсько-японська війна і Портсмутський мир. Анексія Кореї. Загострення протиріч на Далекому Сході.

ТЕМА 4. КОРЕЯ

Корея на початок нового часу, загальна характеристика. Криза феодалних порядків та селянські повстання в кінці XVIII ст. Корея за умов боротьби придворних клік. Реформи Йонджо.

Чосон під владою андонських Кімів. Правління тевонгуна Лі Хаина. Боротьба за збереження режиму самоізоляції. Зовнішня політика та "закриття" країни. Інтерес європейців, американців та японців до Кореї. Насильницьке "відкриття" країни і перші наслідки цього акту. Канхваський договір та його наслідки.

Корея на початку ХХ ст. Російсько-японська війна та посилення протиборства великих держав у країні. Анексія Кореї Японією та соціально-політичні і економічні наслідки цього акту. Корея на кінець I світової війни, стан економіки і політичний розвиток.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

ПІВДЕННА ТА ПІВДЕННО-СХІДНА АЗІЯ В НОВИЙ ЧАС.

ТЕМА 5. ІНДІЯ

Індія на початок нового часу. Імперія Великих Моголів, її соціально-політичний устрій, рівень розвитку продуктивних сил. Аграрні відносини в Індії, роль общини. Розпад «Імперії Великих моголів». Англо-французьке суперництво і початок колоніального поневолення Індії. Завоювання Індії англійською Ост-Індською компанією. Розбудова та вдосконалення системи колоніальної експлуатації. Народно-визвольне повстання сипаїв 1857 – 1859 рр. Ліквідація англійської Ост-Індської компанії. Завершення процесу колоніального поневолення Індії британською короною.

Індія на початку ХХ ст. Ріст капіталізму і посилення протиріч з метрополією. Ріст революційної напруги в країні. Акції англійців. Поділ Бенгалії. Початок революційного піднесення, лозунги "сварадж" і "свадеші". Роль Індійського Національного Конгресу, "помірковані" і прихильники Тілака. Селянський рух і страйки робітників у 1906 – 1907 рр. Виступи в Пенджабі. Причини поразки революційних виступів і їх значення. Англійська політика в Індії у 1909 – 1913 рр.

ТЕМА 6. ІНДОНЕЗІЯ

Суспільний лад, економіка і культура Індонезії до приходу європейців. Держави Яви Матарам і Бантам. Державні утворення за межами Яви. Португальська і голландська агресія проти Індонезії і початок територіальних загарбань. Політика голландських колонізаторів і народні повстання на островах у XVII і XVIII ст.

Початок занепаду голландської Ост-Індської компанії та її ліквідація. Повстання Дипо Негоро. "Система культур". Завершення

завоювання Індонезії голландськими колонізаторами. Зміна методів колоніальної експлуатації Індонезії. Народні повстання у другій половині XIX ст.

Індонезія на початку XX ст.: економіка та суспільно-політичний розвиток. Зародження національно-визвольного руху на Яві та його характерні риси. Робітничий рух.

ТЕМА 7. КРАЇНИ ПІВДЕННО-СХІДНОЇ АЗІЇ

Загальна характеристика держав Індокитайського півострова на початок нового часу. Економічна система, політичний лад та адміністративний устрій. Загарбання В'єтнаму, Лаосу і Камбоджі французькими колонізаторами. В'єтнам в кінці XIX ст. Реформаторський рух. Зародження в'єтнамського національно-визвольного руху. Загострення англо-французького суперництва і перетворення Сіаму в напівколонію.

Індокитай в перше десятиріччя XX ст.: колоніальний режим та ріст національно-визвольного руху.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3.

АРАБО-МУСУЛЬМАНСЬКИЙ СВІТ ТА НАРОДИ АФРИКИ В НОВИЙ ЧАС.

ТЕМА 8. ОСМАНСЬКА ІМПЕРІЯ

Османська імперія на початок нового часу, її територія і населення. Криза воєнно-експансіоністського режиму. Криза територіальної цілісності Османської імперії. Реформи Селіма III. Оттоманська Порта за умов загострення «балканського питання».

Соціально-політичне і економічне становище Османської імперії на початку XIX ст. Реформи Махмуда II. Танзимат. Кримська війна та її наслідки. Конституційний рух. Конституція 1876 р.

Російсько-турецька війна 1877 – 1877 рр. та її наслідки. Османська імперія на початку XX ст. Діяльність молодотурок дома і за рубежом. Ускладнення зовнішньополітичної обстановки. Комітет "Єднання і прогрес" і ставка на армію.

ТЕМА 9. ІРАН

Соціально-економічний устрій Ірану на початок нового часу. Аграрні відносини, становище селян. Кочові племена. Місто, ремесло і торгівля. Державний лад Ірану, роль релігії і духовенства. Держава Надір – шаха. Встановлення Каджарської династії. Іран за умов

посилення англо-франко-російського колоніального суперництва. Бабідські повстання. Реформи Еміра Низама. Англо-іранська війна 1856 – 1857 рр. та її наслідки. Перетворення Ірану на англо-російську напівколонію. Іран на початку ХХ ст..

ТЕМА 10. АФГАНІСТАН

Афганістан на початок нового часу, загальна характеристика. Роздробленість країни, стратегічне положення. Створення афганської ранньофеодальної держави. Англійські плани щодо Афганістану. Перша англо-афганська війна і Гандамакський договір. Народний рух проти англійців. Англо-російські протиріччя і афганське питання. Друга англо-афганська війна і її результати. Лінія Дюранда і розкол країни.

Афганістан на початку ХХ ст., зародження руху молодшафганців. Розвиток економіки. Країна в роки I світової війни, стан економіки, суспільно-політична ситуація.

ТЕМА 11. АРАБСЬКІ КРАЇНИ АЗІЇ І НАРОДИ АФРИКИ В НОВИЙ ЧАС

Загальна характеристика арабських країн на початок нового часу. Аравія у XVIII-XIX ст. Соціально-економічний устрій. Об'єднавчий рух арабських племен. Релігійне вчення ваххабітів. Ірак, Сирія, Ліван, Палестина у XVIII-XIX ст. Боротьба за визволення від османського панування. Антифеодальні рухи селян. Експансія англійських та французьких колонізаторів. Спроба відновити турецький контроль.

Північна Африка на початку XIX ст. Захоплення Францією Алжиру і визвольна боротьба алжирського народу. Абд-аль-Кадір. Франко-марокканська війна 1844 р. Народні повстання середини XIX ст. Мамлюкський період Єгипту і боротьба беїв проти турецького панування. Зародження капіталістичних відносин в Єгипті в кінці XVIII- на початку XIX ст. Реформи Мухаммеда - Алі. Воєнний конфлікт із султаном, втручання європейських держав і його наслідки. Економічний та соціально-політичний розвиток Єгипту в останній третині XIX ст., реформаторський рух. Національно-визвольна боротьба 1879 – 1882 рр. і окупація Єгипту Англією. Політичний розвиток Судану, народне повстання і створення держави махдистів. Загарбання Східного Судану англійцями.

Соціально-політичний розвиток Аравійського півострова в останній третині XIX ст. і політика турецьких султанів. Колоніальна

агресія Англії та її результати. Соціально-політичний розвиток Іраку, Сирії, Лівану та Палестини в кінці XIX ст.

Державні утворення і суспільний лад народів Тропічної і Південної Африки у XVIII – XIX ст. Збереження інститутів родоплемінного ладу. Колоніальні захоплення європейців та опір африканських народів. Работоргівля та її наслідки. Утворення Республіки Ліберії та її розвиток. Поділ Тропічної та Південної Африки в кінці XIX ст. Протиріччя великих держав на початку XX ст. та їх вплив на арабські країни і народи Африки. Остаточний поділ Африканського континенту між Англією, Францією та Німеччиною. Італійська агресія проти Лівії напередодні I світової війни.

Колоніальна політика на Африканському континенті, форми і методи експлуатації підкорених народів. Захоплення земель і створення плантаційного господарства. Створення резервацій і расизм у Південній Африці. Примусова праця. Політична ситуація на півдні Африки в перше десятиріччя XX ст. Національно-визвольний рух народів Африки.

III. СТРУКТУРА ЗАЛІКОВОГО КРЕДИТУ ДИСЦИПЛІНИ

Тема	Кількість годин відведених на:			
	Лекції	Семінарські та практичні заняття	Самостійну роботу	Індивідуальну роботу
Змістовий модуль I. Країни Далекого Сходу в новий час.				
Тема 1 КРАЇНИ АЗІЇ ТА АФРИКИ НА ПОЧАТОК НОВОГО ЧАСУ. СТВОРЕННЯ ТА ЕВОЛЮЦІЯ КОЛОНІАЛЬНОЇ СИСТЕМИ	2	2	4	4
Тема2. КИТАЙ	4	2	2	4
Тема 3 ЯПОНІЯ.	2	2	2	4
Тема 4. КОРЕЯ	2	2	2	2
Змістовий модуль II. Південна та Південно-Східна Азія в новий час.				
Тема 5 ІНДІЯ	2	2	4	
Тема 6. ІНДОНЕЗІЯ.	2		2	2
Тема 7. КРАЇНИ ПІВДЕННО-СХІДНОЇ АЗІЇ.	2	4	2	2
Змістовий модуль III. Арабо - мусульманський світ та народи Африки в новий час				
Тема 8. ОСМАНСЬКА ІМПЕРІЯ	2	2	2	4
Тема 9 ІРАН.	2	2	2	2
Тема 10 АФГАНІСТАН	2		2	2
Тема 11 АРАБСЬКІ КРАЇНИ АЗІЇ І НАРОДИ АФРИКИ В НОВИЙ ЧАС	4	4	6	4
Всього годин	26	22	30	30

IV. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ п/п	Назва	Кількість годин
Змістовий модуль I. Країни Далекого Сходу в новий час.		
1	Виникнення та розвиток колоніальної системи	2
2	Китай в XIX ст.	2
3	Японія наприкінці XIX ст.	4
Змістовий модуль II. Південна та Південно-Східна Азія в новий час.		
4	Індія в новий час	2
5	Країни Південно-Східної Азії у новий час	4
Змістовий модуль III. Арабо - мусульманський світ та народи		

Африки в новий час		
6	Османська імперія в новий час	2
7	Іран в новий час	2
8	Арабські країни в новий час	2
9	Народи Тропічної та Південної Африки в новий час	2
Всього годин		22

V. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ п/ п	Зміст завдання	Кількість годин
Змістовий модуль І. Країни Далекого Сходу в новий час		
1	<p>Традиційний Схід після завершення епохи середньовіччя. Завершення формувань територіальних меж Цинської держави. Франко-китайська війна 1884 – 1885рр. Японо-китайська війна 1894 – 1895.</p> <p>Крах політики «самопосилення». Розклад класичної соціально-економічної системи східного типу. Реформи шьогуну Токугава Йошімуне. «Відкриття Японії». «Ансейські договори». Чосон під владою андонських Кімів. Правління тевонгуна Лі Хаина.</p>	10
Змістовий модуль ІІ. Південна та Південно-Східна Азія в новий час		
2	<p>Розпад «Імперії Великих Моголів». Розбудова та вдосконалення системи колоніальної експлуатації. Ліквідація англійської Ост-Індської компанії.</p> <p>Вигнання європейців з Бірми. Держава Конбаун в епоху імперської експансії. Бірма у війнах з англійською Ост-Індською компанією. Сіам після завершення епохи середньовіччя. Камбоджа після завершення епохи середньовіччя.</p> <p>В'єтнам після завершення епохи середньовіччя. Князівство Дангнгоай. Князівство Дангчонг. Повстання тайшонів. Держава В'єтнам. Держава</p>	8

	Дайнам. Колоніальне поневолення В'єтнаму Францією.	
Змістовий модуль III. Арабо-мусульманський світ та народи Африки в новий час		
3	<p>Османська імперія після завершення епохи середньовіччя. Реформи Селіма III. Кримська війна та її наслідки. Російсько-турецька війна 1877 – 1878 рр. та її наслідки. Іран після завершення епохи середньовіччя. Реформи Еміра Назима. Казахстан в епоху постсередньовіччя.</p> <p>Афганістан після завершення епохи середньовіччя. Друга англо-афганська війна та її наслідки.</p> <p>Ефіопія після завершення епохи середньовіччя. Ефіопія в боротьбі проти колоніальної експансії Італійського королівства.</p> <p>Колоніальне поневолення «Чорної Африки» європейцями.</p>	12

VI. НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЕКТ

(Індивідуальне навчально-дослідне завдання)

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) — є видом позааудиторної індивідуальної роботи студента навчального, навчально-дослідницького характеру, яке використовуються у процесі вивчення програмного матеріалу навчального курсу.

Мета ІНДЗ. Самостійне вивчення частини програмного матеріалу, практичне застосування знань студента з навчального курсу та розвиток навичок самостійної дослідницької роботи

Зміст ІНДЗ. ІНДЗ — це завершена теоретична або практична робота в межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь і навичок, отриманих у процесі лекційних, семінарських, практичних та лабораторних занять, Охоплює декілька тем або зміст навчального курсу в цілому.

Структура ІНДЗ (орієнтовна):

- вступ — зазначається тема, мета та завдання роботи та основні її положення;

- теоретичне обґрунтування – виклад базових теоретичних положень, законів, принципів, алгоритмів тощо, на основі яких виконується завдання;
- основні результати роботи та їх обговорення – подаються статистичні або якісні результати роботи, схеми, малюнки, моделі, описи, систематизована реферативна інформація та її аналіз тощо;
- висновки;
- список використаної літератури.

Форми ІНДЗ:

1. Підготовка реферату (усного чи письмового повідомлення) з персоналій.
2. Реферування статті, наукової розвідки.
3. Складання хронологічних таблиць.
4. Складання словника базових понять якогось періоду.
5. Складання таблиці "Хто є хто?" (персоналі! певного періоду)
6. Підготовка експрес - тесту (для окремих подій чи невеликих періодів).
7. Біографічне дослідження.
8. Самостійне складання конспекту про окремі історичні події.
9. Створити презентацію.
10. Анотація прочитаної додаткової літератури.

Найпоширенішою формою ІНДЗ є підготовка реферату чи реферування.

Реферат (від лат. рефери-повідіаю) — короткий виклад (перед аудиторією чи в письмовій формі) наукової праці, вчення, змісту книги тощо.

Реферуванням називають короткий проблемний виклад змісту книги або статті, в якому виразають головні ідеї дослідження. І реферат, і реферування передбачають узагальнення висвітлення якоїсь проблеми в науковій літературі. Але якщо реферується, як правило, одна стаття чи книга, то підготовка реферату передбачає роботу з кількома джерелами.

Вимоги до реферату: обсяг до 15 сторінок. Реферат повинен складатися з плану, вступу, основної частини, висновків та списку використаної літератури. Обсяг використаної літератури від 5 до 10 джерел.

Форми контролю знань студентів і оцінювання:

1. усне опитування;

2. виступ на семінарських заняттях (з повідомленням, доповіддю, рефератом, участь у дискусії);
3. хронологічний диктант (письмово);
4. термінологічний диктант (письмово);
5. письмове опитування (індивідуальні завдання на карточках чи одне із завдань, що виносяться на семінар);
6. тестування знань студентів з певної теми, змістовного модуля чи кількох модулів;
7. індивідуальна співбесіда викладача і студента.

VII. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЩО ПРИСВОЮЮТЬСЯ СТУДЕНТАМ

За шкалою ECTS	За національною шкалою	За шкалою навчального закладу
A	відмінно	90-100%
B	дуже добре	80-85%
C	Добре	75-81%
D	задовільно	67-74%
E	задовільно (достатньо)	60-66%
FX	незадовільно з можливістю повторного складання	35-59%
F	незадовільно з обов'язковим повторним курсом	1-34%

Модуль 1											Модуль 2 (ІНДЗ)	Підсумковий контроль	Сума
Змістовни й модуль 1			Змістовний модуль 2				Змістовний модуль 3						
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11			
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	30	15	100

Шкала оцінювання:

- 90 – 100 балів – відмінно (A)
 80 – 85 бали – дуже добре (B)
 75 – 81 балів – добре (C)
 67 – 74 бал – задовільно (D)

60 – 66 балів – достатньо (E)

35 – 59 бал – незадовільно (потрібно доопрацювати на перездачу)
(F^X)

1 – 34 бали – незадовільно (обов'язковий повторний курс) (F)

На семінарському занятті студент може отримати:

1. за відповідь на одне питання з питань плану до 4 балів;
2. за суттєве доповнення 1 – 2 бал;
3. за змістовну участь у дискусії 1 бал;

VIII. ЛІТЕРАТУРА ДО КУРСУ

1. Антонова К.А. и др. История Индии. – М.: Мысль, 1979.
2. Бродський Р.М., Енольський З.А. Нова історія країн Азії та Африки (1870 – 1918). – К., 1971. – 267 с.
3. Губер А.А., Ким Г.Ф., Хейфец А.Н. Новая история стран Азии и Африки. – М.: Главная редакция восточной литературы изд-ва «Наука», 1975. – 543 с.
4. Дьяков Н. Н. Мусульманский Магриб. Шерифы тарикаты, марабуты в истории Северной Африки. (Средние века, новое время). – Изд-во С.-Петербур. Ун-та, 2008. – 344 с. *(електронна версія)*
5. История Китая / В. В.Адамчик, М. В.Адамчик, А. Н.Бадан и др.. – Мн.: Харвест, 2004. – 736 с.
6. История Кореи (Новое прочтение) / Под ред. А.В. Торкунова. – М.: Московский государственный институт международных отношений (Университет); «Российская политическая энциклопедия» (РОССПЭН), 2003. – 430 с. *(електронна версія)*
7. Индия. История страны / Синхараджа Таммита-Дельгода; (пер. с англ. П. Крылова). – М.: Эксмо; СПб.: Мидгард, 2007. – 352 с.
8. Історія Китаю з найдавніших часів до наших днів. – М., 1974.
9. Жюльєн Ж.А. Історія Північної Африки. - М., 1958.
10. Кириченко В.П. Нова історія країн Азії, Африки та Латинської Америки – К.: Либідь, 2002. – 168 с.
11. Китай. История страны / Рейн Крюгер (пер. Д. Воронина, Ю. Гольдберга; предсл. К. Королева). – М.: Эксмо; СПб.: Мидгард, 2008. – 544 с.
12. Новая история стран Азии и Африки: Учеб. для студ. высш. учеб. заведений / Под ред. А.М. Родригеса: В 3 ч. — М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2004. – 400 с. *(електронна версія)*

- 13.** Нова історія Азії та Африки: колоніальний Схід (кінець XIX – друга третина XX ст.): навч. посіб. / В. І. Головченко, В. А. Рубель. – К.: Либідь, 2010. – 520 с.
- 14.** Пивовар С.Ф., Серіщев Я. М., Стельмах С. П. Всесвітня історія XX століття – К.: – 1995.
- 15.** Рубель В.А. Нова історія Азії та Африки: Постсередньовічний Схід (XVIII – друга половина XIX ст.) – К.: Либідь, 2007. – 560 с.
- 16.** Розалиев Ю.Н. Новая й новейшая история стран Азии й Африки. – М.: 1987.
- 17.** Теймс Р. Япония: история страны / Ричард Теймс; пер. с англ. Е. Васильевой. – М.: Эксмо; СПб.: Мидгард, 2009. – 416 с.

МАТЕРІАЛИ ДЛЯ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарське заняття № 1

Тема: Виникнення та розвиток колоніальної системи.

Мета: *З'ясувати основні історичні форми колоніалізму, визначити методи та етапи колоніальної політики. Охарактеризувати територіально-політичний розподіл країн Азії та Африки. Визначити основні наслідки колоніальної політики європейських держав.*

План

1. Історичні форми колоніалізму.
2. Основні методи й етапи колоніалізму.
3. Завершення епохи середньовіччя та перехід до постсередньовіччя у країнах традиційного Сходу.
4. Територіально-політичний розподіл Азії та Африки на кінець XIX – поч. XX ст.
5. Наслідки колоніальної політики європейських держав.

Рекомендації для підготовки відповідей та короткий їх зміст:

У **першому питанні** слід зазначити коли розпочинається колоніальна політика європейських держав, і які країни Азії і Африки стали їх жертвами. Зазначити які європейські країни були першими у колоніальних завоюваннях, коли утворюються Ост-Індські компанії. Охарактеризувати роль Португалії у колоніальних завоюваннях. Пояснити, що основними методами колоніалізму, що спочатку проводилися здебільшого експедиціями, було пограбування та застосування насильства щодо підкорених народів з єдиною метою: здобути золото, дорогоцінності та рідкісні товари.

Відповідаючи на **друге питання** слід розповісти, що основними методами і формами колоніальних залишалось насильство і пограбування підкорених країн Ост-Індськими компаніями, які провадили примусову торгівлю. Зазначити основні етапи колоніалізму та визначити як вплинули події у Європі на колоніальні завоювання в Азії та Африці.

У відповіді на **третє питання** слід зазначити чому завершення епохи середньовіччя для країн Сходу проявилось у глибокій системній кризі, що вразила традиційні афро-азійські суспільства. Визначити причини даної кризи. Пояснити яким чином країни Сходу опинились в так званому постсередньовіччі, яке можна назвати

епохою цивілізаційного в'янення деспотичної державності й суворо стратифікованого командно-адміністративного суспільства з розвиненою бюрократично структурованою системою соціальних гарантій та обмежень. Пояснити, що стало причиною колоніальної експансії в держави Класичного Сходу.

У **четвертому питанні** слід зазначити які з Європейських країн наприкінці XIX і на початку XX ст. мали колоніальні завоювання в Азії та Африці. Розповісти, що Англія здійснивши ряд примусових завоювань країн стала першою індустріальною, торговельною і колоніальною державою світу. Зазначити що у першій половині XIX ст. боротьбу за колонії розгорнули США.

Відповідаючи на **п'яте питання** слід зазначити, що у результаті становлення нових, капіталістичних відносин у країнах Азії та Африки майже всі вони (крім Японії) були перетворенні на аграрно-сировинні придатки метрополій. Пояснити, що безпосереднім результатом посилення колоніальної експансії капіталістичних держав у цих країнах було небачене раніше загострення соціальних суперечностей у старому суспільстві і вибух народних повстань.

Основні дати:

Початок XVI ст. — початок колоніальних завоювань Португалією.

1602 – 1798 рр. — існування Голландської Ост-Індської компанії.

1600 – 1858 рр. — Англійська Ост-Індська компанія.

1664 – 1770 рр., 1785 – 1793 рр. — Французька Ост-Індська компанія.

XVII – XVIII ст. — колоніальні завоювання здійснюються від імені Ост-Індських компаній.

Кінець XVIII ст. і XIX ст. — колоніальні завоювання здійснюють розвинені промислові країни (Англія, Франція, Німеччина, США, Росія).

Опорні поняття і терміни:

Колоніалізм — підкорення народів і держав могутнішими державами з наступним поширенням на них дії свого суверенітету. Колоніалізм означає принципову нерівноправність відносин між метрополією і колонією (провінцією). Це виявляється в: політичному пануванні метрополії, і відповідно, домінуванні одного етносу чи нації; різному порядку формування і функціонування державних

інституцій метрополії і колонії; обмеження населення колонії в правах.

Колоніально залежна держава (протекторат) — може зберігати частину інституцій і власний правопорядок у межах обмежених повноважень, головним чином у внутрішній політиці; влада в колонії може здійснюватися колоніальною адміністрацією із залученням представників місцевої еліти.

Колоніальна політика — це політика загарбання й експлуатації, за допомогою воєнного, політичного та економічного насильства, країн і територій, населених іншими народами, як правило тих, що перебувають на нижчому рівні соціально-економічного розвитку.

Колонія (зміст поняття «колонія» в нові часи) — це країна чи територія, яка потрапила під всебічний контроль потужніших у воєнно-технологічному і господарському відношенні держав, втратила унаслідок цього політико-економічну самостійність і змушена була існувати в умовах влади, заснованої на принципово відмінних від прийнятих у метрополії засадах соціального режиму — режиму колоніальної експлуатації.

Метрополія — держава яка володіє колоніями.

Ост-Індська компанія — назва кількох історичних торгівельних організацій, що займалися торгівлею з країнами Азії, насамперед з Індією.

Британська Ост-Індська компанія — англійська приватна компанія з торгівлі з країнами Ост-Індії та Китаєм, яка існувала з 1600 по 1858 р.

Голландська Ост-Індська компанія — голландська приватна компанія з торгівлі з країнами Ост-Індії та Китаєм, яка існувала з 1602 по 1800 р.

Данська Ост-Індська компанія — данська торгівельна компанія, що існувала у 1616 — 1729 рр. і вела торгівлю з Азією.

Шведська Ост-Індська компанія — компанія, створена в Швеції у XVIII ст. для ведення морської торгівлі з країнами Сходу.

Французька Ост-Індська компанія — французька торговельна компанія. Заснована у 1664 р. міністром фінансів Ж.-Б. Кольбером. Першим генеральним директором компанії став Франсуа Карон, який тридцять років пропрацював у Голландській Ост-Індській компанії, в тому числі і 20 років у Японії. Компанія зазнала невдачі під час спроби захопити острів Мадагаскар, задовольнившись сусідніми островами — Бурбон (зараз — Реюньйон) та Іль-де-Франс (зараз —

Маврикій). У 1719 р. компанія була об'єднана Д. Ло з Китайською компанією та іншими французькими торговельними компаніями під назвою Індійська компанія, але через 4 роки знову стала незалежною. У 1769 р. Французька компанія припинила існування.

Література:

1. Кириченко В.П. Нова історія країн Азії, Африки та Латинської Америки – К.: Либідь, 2002. – 168 с. – С. 83-100.
2. Новая история стран Азии и Африки: Учеб. для студ. высш. учеб. заведений / Под ред. А.М. Родригеса: В 3 ч., Ч. 1 — М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2004. – 400 с. – С. 7 – 120.
3. Нова історія Азії та Африки: колоніальний Схід (кінець XIX – друга третина XX ст.): навч. посіб. / В. І. Головченко, В. А. Рубель. – К.: Либідь, 2010. – 520 с. – С. 9 – 14.
4. Рубель В. А. Нова історія Азії та Африки: Постсередньовічний Схід (XVIII – друга половина XIX ст.) – К.: Либідь, 2007. – 560 с. – С. 9-17.
5. Губер А.А., Ким Г.Ф., Хейфец А.Н. Новая история стран Азии и Африки. – М.: Главная редакция восточной литературы изд-ва «Наука», 1975. – 543 с. – С. 9-21.

Семінарське заняття № 2.

Тема: Китай в XIX ст.

Мета: Розглянути основні умови боротьби проти «відкриття» країни, причини, характер та наслідки Першої і Другої Опіумних воєн. Охарактеризувати крах політики само посилення та визначити характер та напрямки зовнішньої політики Китаю.

План:

1. Перша Опіумна війна
2. Тайпінське повстання середини XIX ст.: дискусія щодо передумов повстання, хід та наслідки повстання
3. Друга Опіумна війна
4. Китай в останній третині XIX ст.: політика самопосилення та її наслідки.
5. Особливості зовнішньої політики Китаю.

Рекомендації для підготовки відповідей та короткий їх зміст:

У першому питанні слід розповісти про Імперію Цин за умов боротьби проти «відкриття» країни, і що наслідком цієї боротьби

стала Перша Опіумна війна, яка розпочалася 1840 р. потрібно визначити причини цієї війни, привід, де і коли вона розпочалася та основний хід бойових дій. Слід охарактеризувати Нанкінський мирний договір який був укладений 1842 р., та визначити його основні умови. Також студенти повинні розповісти про причини поразки Китаю у цій війні.

Відповідаючи на **друге питання** слід розповісти про становище населення після відкриття країни і після Першої Опіумної війни. Також згадати створення Хун Сюцюанем товариства «Вшанування Небесного Владика» і визначити його роль у повстанні тайпінів. Потрібно сказати, що повстання розпочалося влітку 1850 р. у районі села Цзін'янь, там повстанці захопили владу і фактично з цього часу розпочинається повстання тайпінів. Охарактеризувати плани повстанців щодо створення держави Тайпін Тяньго. Студенти повинні пояснити, як відбулося розгромлення держави Тайпін Тяньго та придушення антицинських народних повстань після Другої Опіумної війни.

Відповідаючи на **третє питання** потрібно визначити причини Другої Опіумної війни, зазначити що розпочалася вона 1856 р. у порту Гуанчжоу, коли англійські солдати обстріляли його. Слід зазначити, що у цій війні Англії допомагала Франція і тому сили були далеко нерівні, таким чином Китай змушений був іти на переговори. Так в червні 1858 р. були підписані Тяньцзінські договори а потім і Пекінські, які значно обмежували владу богдыхана. Потрібно також визначити причини поразки Китаю у Другій Опіумній війні.

У **четвертому питанні** слід зауважити, що Цинська держава пережила гостру соціальну кризу, вихід з якої влада спробувала знайти в «політиці самопосилення». Ініціатором цього курсу став Лі Хунчжан, який проголошував, що метою цієї політики є «досягнення багатства» за допомогою «засвоєння варварських справ» та «заморських здобутків». Студенти повинні охарактеризувати введення цієї політики та відповідно наслідки. А також пояснити чому реформи «само посилення» так і не вивели Китай із канонів східнодеспотичного суспільства.

У відповіді на **п'яте питання** потрібно визначити причини, хід та наслідки франко-китайської війни. Розповісти про відносини Китаю із В'єтнамом, а саме що у XVIII ст. В'єтнам формально визнав себе васалом Маньчжуро – Китайської імперії, також під час розгрому тайпінського повстання частина повстанських армій знайшла

притулок у В'єтнамі. Окремим фрагментом може виглядати розповідь про японо – китайську війну (1894 – 1895), що саме фактично ця війна завершила занепад Цинської імперії, її поділ та напівколоніального поневолення.

Основні дати:

1840 – 1842 рр. — Перша Опіумна війна.

29 серпня 1842 р. — підписання Нанкінського договору.

1850 р. — повстання в селі Цзіньтянь.

11 січня 1851 р. — день офіційного початку повстання тайпінів проти Цинів.

1856 – 1860 рр. — Друга Опіумна війна.

Червень 1858 р. — підписання Тяньцзінських договорів.

Жовтень 1860 р. — підписання Пекінських договорів.

1861 р. — державний переворот у Китаї, Ічжу втратив престол а новим богдыханом став його син Тунчжи (1862 – 1875), регентшею якого була його мати Ци Сі.

Липень 1864 р. — розгром тайпінів, та завершення тай пінського повстання.

1884 – 1885 рр. — франко-китайська війна.

1894 – 1895 рр. — японо-китайська війна.

1911– 1912 – Синьхайська революція.

1912 р. серпень – створено Гоміньдан.

Опорні поняття і терміни:

Опіумні війни — це війна Англії (1840 – 1842), та Англії і Франції (1856 – 1860) проти Китаю з метою колоніального завоювання країни.

Богдыхан — це титул Цинських імператорів.

Гоміньдан («Китайська Національна Народна партія») — консервативна політична партія, що утворилася на континенті, але була змушена переміститися на Тайвань. Разом із Першою народною партією сформувала «синю коаліцію», що хоче об'єднання Китаю, в той час як «зелена коаліція» на чолі з Демократичною прогресивною партією стоїть на позиціях проголошення Тайваню як незалежної держави під назвою «Республіка Китай».

Тайпін Тяньго — «небесна держава великого благоденства», офіційна назва Китаю під час повстання тайпінів.

Тайпіни — повстанці в Китаї які прагнули прийти до влади поваливши династію Цинів.

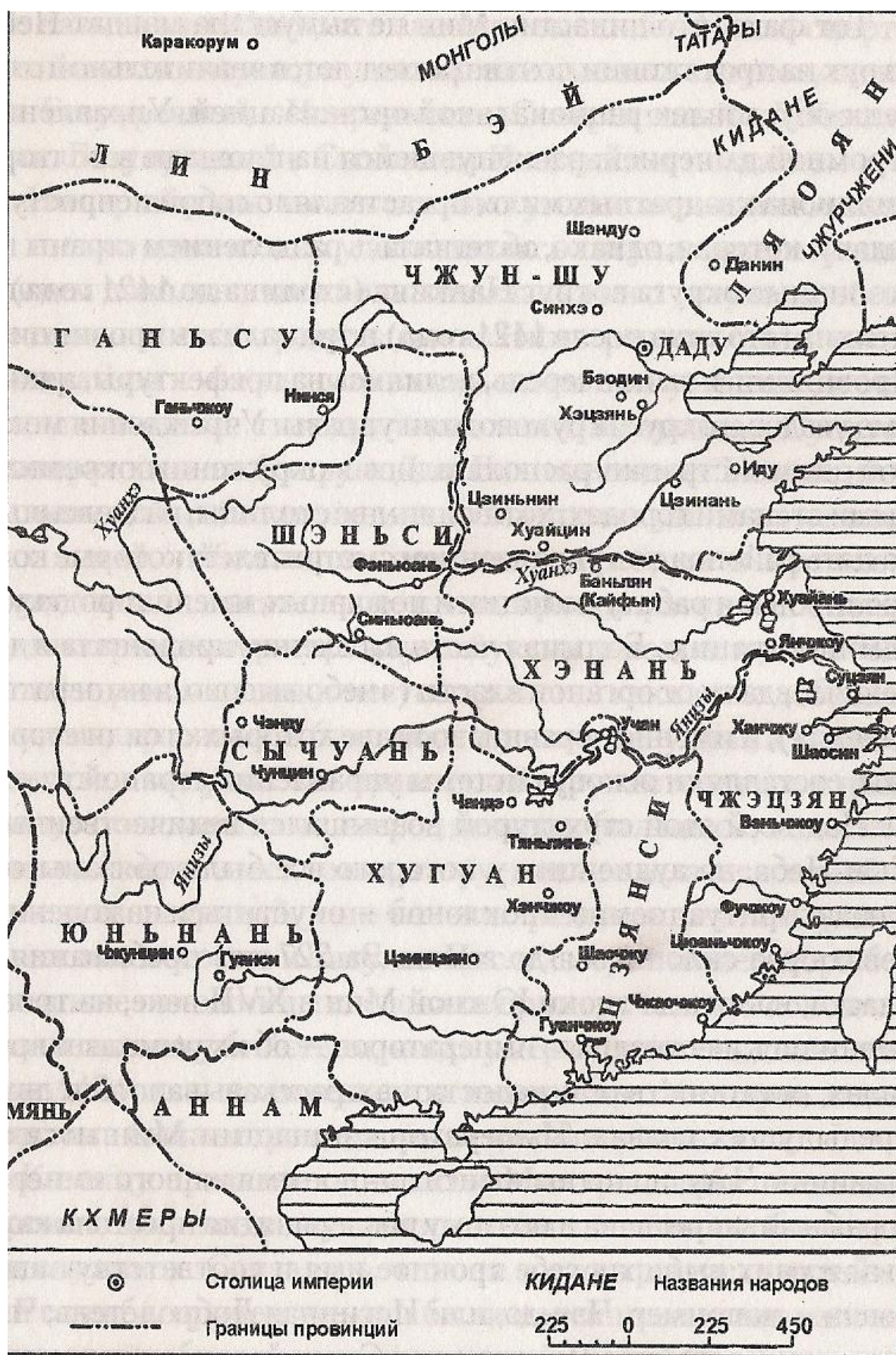
Політика «самопосилення» — це політика Цинських богдыханів яку вони проводили з 1861 р., сутність якої полягала у спробі здійснити воєнно-технологічну й техніко-економічну модернізацію Цинської імперії без «потрясіння основ» традиційної східнодеспотичної цивілізаційної структури китайсько-конфуціанського типу.

Синьхайська революція – революційні події 1911– 1912 років у Китаї, підчас яких було повалене правління маньчжурської династії Цин. Ця революція поклала край монархічному режимові, відродила китайську національну державність і запровадила у «Піднебесній» республіканську форму політичного устрою.

Література:

1. Губер А.А., Ким Г.Ф., Хейфец А.Н. Новая история стран Азии и Африки. – М.: Главная редакция восточной литературы изд-ва «Наука», 1975. – 543 с. – С. 82-95, 140-160, 350-374.
2. История Китая / В.В.Адамчик, М.В.Адамчик, А.Н.Бадан и др.. – Мн.: Харвест, 2004. – 736 с. С. 595 – 660.
3. Кириченко В.П. Нова історія країн Азії, Африки та Латинської Америки – К.: Либідь, 2002. – 168 с. – С. 35-38, 132-134, 138-140.
4. Рубель В.А. Нова історія Азії та Африки: Постсередньовічний Схід (XVIII – друга половина XIX ст.) – К.: Либідь, 2007. – 560 с. – С. 45-76.
5. Китай. История страны / Рейн Крюгер (пер. Д. Воронина, Ю. Гольдберга; предсл. К. Королева). – М.: Эксмо; СПб.: Мидгард, 2008. – 544 с. С. 449 – 475.
6. Новая история стран Азии и Африки: Учеб. для студ. высш. учеб. заведений / Под ред. А.М. Родригеса: В 3 ч., ч. 1 — М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2004. – 400 с. – С. 216 – 271.
7. Нова історія Азії та Африки: колоніальний Схід (кінець XIX – друга третина XX ст.): навч. посіб. / В. І. Головченко, В. А. Рубель. – К.: Либідь, 2010. – 520 с. – С. 69 – 83.

ІМПЕРІЯ ЦИН В ХVІІІ СТ.

Семінарське заняття № 3.

Тема: Японія наприкінці XIX ст.

Мета: *З'ясувати особливості «відкриття» Японії та наслідки «Ансейських договорів». Охарактеризувати впровадження системних реформ в період «Реставрації Мейджі». Пояснити за яких умов Японія не стала колонією європейських держав.*

План

1. «Реставрація Мейджі».
2. Японія за епохи системних буржуазних реформ.
3. Конституція 1889 р.
4. Японія в умовах побудови власної колоніальної імперії.

Рекомендації для підготовки відповідей та короткий їх зміст:

Відповідаючи на **перше питання** потрібно зазначити, що «відкриття» країни принесло багато труднощів та проблем японському народові, розпочалися масові виступи проти влади, лише офіційна шьогунська влада зафіксувала на островах у 1850-х – 60-х рр.. більше як 150 народних виступів. Шьогуном на той час був Токугава Іємочі, будучи неповнолітнім правив в країні спочатку канцлер Ії Наосукє, а потім Андо Нобумаса, обидва вони застосовували арешти та терор проти опозиціонерів. Зазначити, що численні виступи привели до завершення правління династії Токугава, та встановлення імператорського уряду який очолив тенно Муцухіто який обрав своїм гаслом фразу Мейджі — «Освічене правління». Так протягом 1867 – 1868 рр. у Японії відбулася «реставрація» безпосередньо імператорської влади.

У **другому питанні** потрібно зауважити, що «реставрація Мейджі» започаткувала цілу низку системних реформ, насамперед розпочалася фінансова реформа, потім відбулося реформування соціальної структури хоча в країні ще дещо зберігалася класична станова система. Потрібно охарактеризувати наслідки військової реформи, внаслідок якої Японія змогла сформувати регулярну армію. Також у 1872 – 1873 рр. було проведено аграрну реформу. Слід зазначити, що внаслідок реформ Японія перетворилася із напівааграрної в індустріальну країну, а також згадати й інші наслідки реформ.

В **третьому питанні** слід охарактеризувати правління уряду Мейджі, що позитивного він зробив для країни і з якими проблемами

зіткнувся. Який імператор видав Конституцію, з якою метою і які наслідки вона принесла для країни. Студенти повинні розповісти як Японії вдалося уникнути прямого колоніального чи напівколоніального поневолення євроатлантичними країнами.

У відповіді на **четверте питання** потрібно розповісти як Японія зуміла поширити свій вплив на Корею, чим спровокувала незадоволення Китаю, яке переросло у воєнний конфлікт. Таким чином у 1894 – 1895 рр. відбулася японо-китайська війна, яка стала першим випробуванням результативності японських модернізаційних нововведень епохи Мейджі. Також потрібно розповісти про привід, хід та наслідки Російсько-японської війни 1904 – 1905 рр., де Японія здобула перемогу. Слід зауважити, що з початком Першої світової війни Японія посилила власні воєнно-політичні, дипломатичні й економічні позиції на Далекому Сході.

Основні дати:

1853 – 1858 рр. — «відкриття» Японії.

1854 – 1860 рр. — Ансейські договори Японії:

29 липня 1858: японсько-американський договір про дружбу і торгівлю.

18 серпня 1858: японсько-голландський договір про дружбу і торгівлю.

19 серпня 1858: японсько-російський договір про дружбу і торгівлю.

26 серпня 1858: японсько-британський договір про дружбу і торгівлю.

9 жовтня 1858: японсько-французький договір про дружбу і торгівлю.

3 травня 1868 р. — завершення 265-річної диктатури династії Токугава.

1867 – 1868 рр. — «Реставрація Мейджі».

1870 р. — запровадження державного прапора — білий прямокутник із червоним колом посередині.

1872 – 1873 рр. — проведення аграрної реформи.

1877 р. — «Сацумська війна».

1881 р. — поява першої в Японії політичної партії Ріккен-Джіюто.

11 лютого 1889 р. — прийняття «Конституції Великої Японської імперії».

1894 р. — підписання першого англо-японського рівноправного договору.

1894 – 1895 — японо-китайська війна.

1904 – 1905 — російсько-японська війна.

5 вересня 1905 р. — підписання Портсмутського миру між Японією та Росією.

Опорні поняття і терміни:

Тенно — «небесний монарх», офіційний глава японської держави й водночас божественний лідер японського народу, є імператором Японії.

Шьогун (сьогун) — (з яп. полководець) найвища військова посада у домодерній Японії. Голова самурайського уряду, фактично військово-самурайський диктатор. Центром шьогунської влади було місто Едо (нинішній Токіо). Початково сьогуном називали тимчасового головнокомандувача імператорської армії, яка вирушала в похід проти племен емісі, автохтонів Японських островів, так званих «північно-східних варварів». У XII ст. титул сьогуна закріпився за однією з військових посад імператорського двору — сейї тайсьогуном, лідером самураїв Східної Японії і головою самурайського уряду — сьогунату. Таким чином, на початок XII ст. посада сейї тайсьогуна перетворилася на спадкову. Вона стала синонімом лідера самураїв Японії і голови самурайського уряду. Відтепер слово «сьогун» асоціювалося лише з цією посадою, а не різноманітними «сьогунами» стародавніх часів. Поєднання сьогунської посади і функцій голови японського уряду проіснувало до середини XIX ст. Пост сейї тайсьогуна був ліквідований імператорським указом у 1867 році.

Ші-но-ко-шьо — (самураї-селяни-ремісники-торговці) чотиристанова система, яка становила основу суспільного ранжування японських підданих.

Самурай (яп. "воїн") — представник військового стану в Японії X – XIX ст. Впродовж середньовіччя самураї витіснили японську аристократію з місця провідної політичної сили країни і створили власну систему керування суспільством — сьогунат. У період Едо (1603 – 1867) з'являється перше законодавче визначення "самураїв".

Під ними розуміли елітних слуг сьогуна, провінційних володарів і їхніх найзначніших васалів.

Хан (яп. "володіння васала", "князівство") — ленне володіння самурайського роду на чолі з даймьо у період Едо (1603 – 1867).

Даймьо — «князь» який спираючись на військову силу своїх самураїв контролював певну територію (хан), з представниками трьох інших станів, що працювали на ній, збирав з цієї території податки.

Бакуфу — центральний бюджетний шьогунський уряд.

Токугава — династія яка правила в Японії з 1603 р. по 1867р.

Реставрація Мейдзі (Мейджі)(яп. «оновлення [років] Мейдзі») — у Японії перехід від самурайської системи управління країною в особі сьогунату Едо до прямого імператорського правління в особі імператора Муцухіто і його уряду, а також сукупність політичних, соціальних і економічних реформ, які були проведені цим урядом. Політика реставрації істотно вплинула на бюрократичний апарат, законодавство, імператорський двір, систему станів, провінційну адміністрацію, фінанси, промисловість, дипломатію, освіту, релігію та інші сфери життя японців. З реставрацією Мейдзі пов'язується формування японської національної держави і японської національної ідентичності. Роки Мейдзі характеризувалися ламкою японського традиційного способу життя і пришвидшеним впровадженням досягнень західної цивілізації

Договори Ансей — узагальнювальна назва п'яти нерівноправних договорів «про дружбу і торгівлю», що були підписані 1858 року (5 року Ансей) між японським сьогунатом Токугава та п'ятьма західними державами: США, Голландією, Росією, Великобританією та Францією. Названі за іменем девізу Імператорського правління Ансей (1854 — 1860).

Сацумсько-британська війна (15 серпня 1863 — 17 серпня 1863) — збройний конфлікт в японському місті Кагосіма між Сацумаханом та ескадрою Великої Британії.

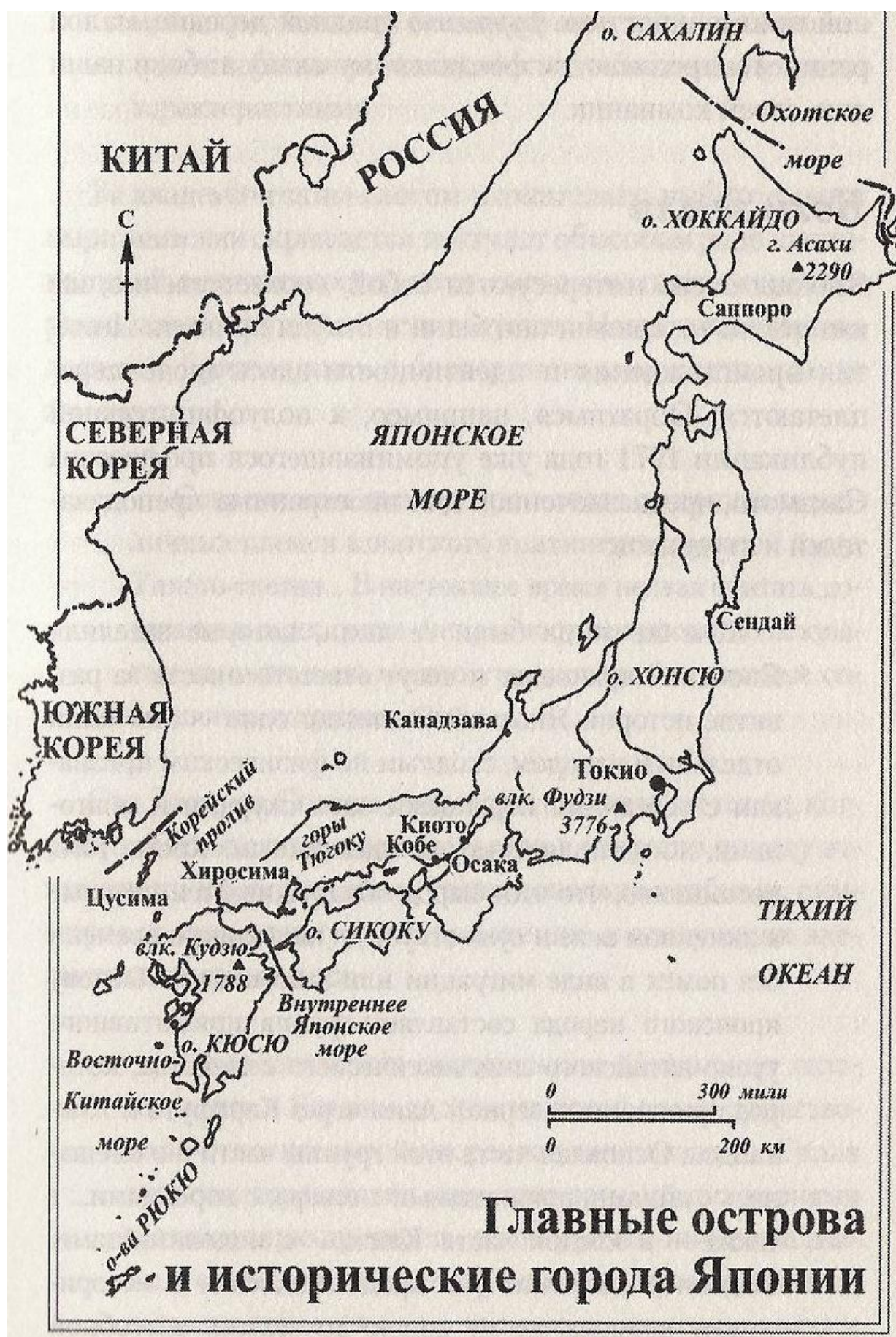
Конституція Великої Японської Імперії — основний закон Японської імперії. Прийнятий і проголошений 11 лютого 1889 року. Був чинний з 29 листопада 1890. Втратив чинність після 2 травня 1947 року у зв'язку з прийняттям нової Конституції Японії 1947 року.

Російсько-японська війна (8 лютого 1904 — 27 липня 1905) — війна між Російською і Японською імперіями за контроль над Маньчжурією і Кореєю, у якій Росія зазнала нищівної поразки.

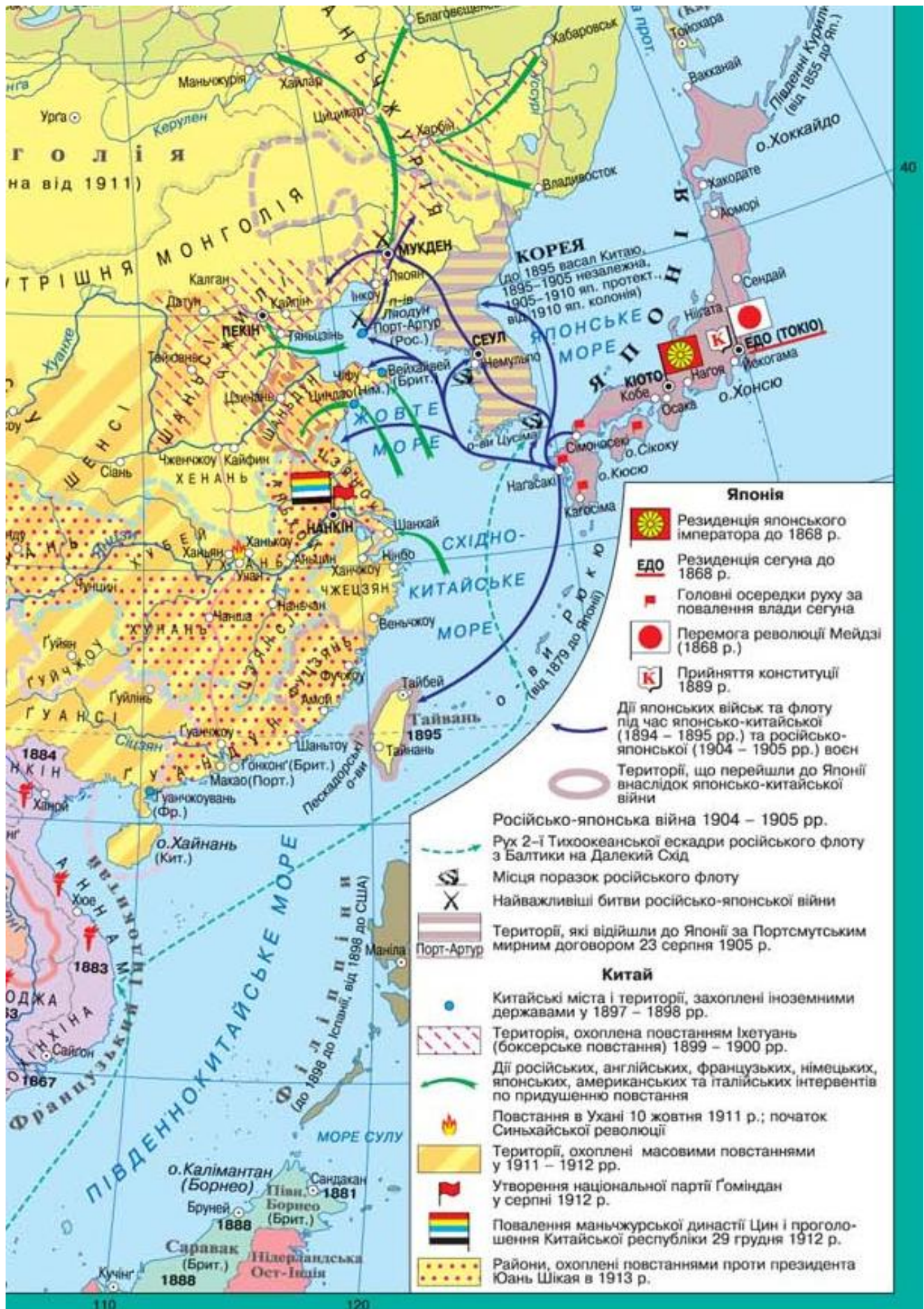
Портсмутський мирний договір – договір, укладений 5 вересня 1905 року між Російською Імперією і Японською Імперією, що завершив російсько-японську війну 1904 – 1905 років. Мирна конференція в Портсмуті (США, штат Нью-Гемпшир) відкрилася 21 серпня (9 серпня за старим стилем) 1905 року, мала 12 офіційних засідань і закрилася, закінчивши свою роботу 5 вересня (23 серпня) 1905 року підписанням договору про мир і двох додаткових статей до нього.

Література

1. Губер А.А., Ким Г.Ф., Хейфец А.Н. Новая история стран Азии и Африки. – М.: Главная редакция восточной литературы изд-ва «Наука», 1975. – 543 с. – С. 250-287.
2. Кириченко В.П. Нова історія країн Азії, Африки та Латинської Америки – К.: Либідь, 2002. – 168 с. – С.47 – 48.
3. Рубель В.А. Нова історія Азії та Африки: Постсередньовічний Схід (XVIII – друга половина XIX ст.) – К.: Либідь, 2007. – 560 с. – С. 103 – 125.
4. Новая история стран Азии и Африки: Учеб. для студ. высш. учеб. заведений / Под ред. А.М. Родригеса: В 3 ч., ч. 1. — М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2004. – 400 с. – С. 138 – 182.
5. Нова історія Азії та Африки: колоніальний Схід (кінець XIX – друга третина XX ст.): навч. посіб. / В. І. Головченко, В. А. Рубель. – К.: Либідь, 2010. – 520 с. – С. 17 – 38.
6. Теймс Р. Япония: история страны / Ричард Теймс; пер. с англ. Е. Васильевой. – М.: Эксмо; СПб.: Мидгард, 2009. – 416 с. С. 123 – 210.

Японсько-китайська та Російсько-японська війни

Семінарське заняття № 4

Тема: Корея в нову добу.

Мета: *Охарактеризувати соціально-економічний та політичний розвиток Кореї на початку Нової доби. Дізнатися про боротьбу корейського народу за збереження режиму самоізоляції, та визначити наслідки Канхваського договору.*

План

1. Корея після завершення епохи середньовіччя.
2. Реформи Йонджо.
3. Боротьба за збереження режиму самоізоляції.
4. Канхваський договір та його наслідки.

Рекомендації для підготовки відповідей та короткий їх зміст:

У **першому питанні** необхідно зауважити, що на початку Нового часу в Кореї продовжувала правити династія Лі, яка прийшла до влади в 1392 р., засновник династії Лі Сонге (1392 – 1398) назвав Корею державою «Чосон» замість «Коре», як вона називалась при попередній династії. Корея жила за умов самоізоляції від зовнішнього світу, в якій вани Лі убачали можливість зберегти державний суверенітет. Держава Чосон являла собою класичну східну деспотію конфуціанського типу. Слід розповісти про соціальний устрій країни, про господарство, про населення. Також студенти повинні зауважити, як здійснювалось управління в цій державі.

Відповідаючи на **друге питання** слід зауважити, що на початку XVIII ст. у державі Чосон спостерігалась політична нестабільність, яка відбилася на соціально-економічній ситуації у країні. І коли на сеульський престол зійшов ван Йонджо (1724 – 1776) в країні відбувається докорінна реорганізація чосонського суспільства. Студенти повинні розповісти про ті реформи і нововведення які запроваджував ван Йонджо, відповідно потрібно визначити негативні і позитивні наслідки цих реформ для країни.

У відповіді на **третє питання** потрібно зазначити, що правління в Чосоні андонських Кімів ще більше послабило могутність держави та режим самоізоляції. І коли в 1864 р. повертається династія Лі на престол стає ван Конджо, але фактично править його батько Лі Хаин, присвоївши офіційний титул тевонгун. Слід зауважити, що тевонгун проводить різноманітні реформи, для того щоб відновити попередню владу вертикаль і зберегти режим самоізоляції. Але

зовнішньополітична діяльність тевонгуна не відзначилась успіхом і це приводить до того, що країна лише потерпає невдачі у боротьбі із загарбниками.

Четверте питання це є розповідь про боротьбу Кореї з Японією, США, Великобританією, та іншими європейськими країнами. Потрібно зауважити, що саме Канхваський договір, який був підписаний з Японією 26 лютого 1876 р., поклав початок колоніального поневолення Кореї. Студенти повинні зауважити про вплив Японії та Китаю на політичні події в Кореї.

Основні дати:

1637 р. — проголошення Кореєю режиму самоізоляції від зовнішнього світу.

1724 – 1776 рр. — роки правління вана Йонджо.

1751 р. — вийшов «Закон про зрівняння повинностей», який удвічі скорочував військовий податок.

1801 р. — королева Чонсун проголосила ліквідацію кріпацтва для всіх казенних нобі.

1802 – 1863 рр. — правління андонських Кімів.

1811 – 1812 рр. — повстання проти Кімів, яке очолив «північний» янбан Хон Гьонне.

1864 р. — повернення до влади династії Лі.

1873 р. — ліквідація інституту тевонгуна, та прихід до влади представників роду Мін, а саме королеви Мін Мьонсон.

26 лютого 1876 р. — підписання Канхваського договору.

1910 р. — завершення процесу колонізації Кореї Японією.

Опорні поняття і терміни:

Чосон (1392 — 1910) — корейська династія і держава на території Корейського півострова. Заснована генералом Лі Сонге. Керувалася ванами з роду Лі. Припинила існування у зв'язку з проголошенням Корейської імперії.

Вісім провінцій Кореї (до) — вісім адміністративних одиниць найвищого рівня в Кореї часів династії Чосон. Існували з 1413 по 1895 роки. Кордони восьми провінцій залишалися незмінними протягом майже п'яти століть і сформували парадигму, яка вплинула на формування адміністративного поділу Північної і Південної Кореї,

визначила кордони діалектів та регіональну диференціацію матеріальної культури Корейського півострова. Назви провінцій в тій або іншій формі збереглися по сьогодні.

Ван — такий титул мали корейські правителі із династії Лі, тобто король.

Янбан — привілейований служивий стан у державі Чосон. Назва янбан означає дві категорії, оскільки до служилого корейського стану входили цивільні (мунбан) і військові (мубан) чиновники.

Нобі або чхонін — «підлий люд», юридично неповноправні кріпаки(як державні, так і приватні) та прирівняні до них представники «брудних» професій (м'ясники, вуличні артисти тощо).

Тевонгун — принц – регент, фактичний правитель країни. Вів цей титул Лі Хаин 1864 р. будучи батьком неповнолітнього вана Конджо.

Норон — частина «західної партії» яка розкололася в 1683 р. її ще називали «старі».

Сорон — частина «західної партії» яка розкололася в 1683 р. її ще називали «молоді».

«Соктеджон» — «Продовження великого кодексу», кодекс законів який у 1728 – 1744 рр. був модернізований за дорученням ван Йонджо і передбачав істотне пом'якшення владного режиму: було скасовано закон про колективне покарання членів сімей засуджених, заборонено застосовувати під час допиту підозрюваних занадто жорсткі катування, засуджених перестали таврувати й примусово татуювати, підсудні діставали право на апеляцію.

Канхваський договір — нерівноправний кабальний договір між Японією і кореєю, підписаний 26 лютого 1876 р. на річковому острові Канхва (неподалік від Сеула). Цей договір символізував собою кінець епохи самоізоляції Кореї, і аналогічні договори невдовзі нав'язали Кореї США (1882), Великобританія та Німеччина (1883), Італія й Росія (1884), а також Франція та Австро-Угорщина (1886).

Японсько-китайська війна 1894 — 1895 — військовий конфлікт між Японією і китайською імперією Цин за вплив над Корейським півостровом. Ця війна стала символом занепаду китайської цивілізації та демонстрацією сили вестернізованої Японської імперії. Перемога останньої у конфлікті сприяла ліквідації китайської політичної гегемонії у Східній Азії та розвалу династичної системи правління у Китаї.

Література:

1. Бродський Р.М., Енольський З.А. Нова історія країн Азії та Африки (1870 – 1918). – К., 1971. – 267 с. – С. 7 – 34.
2. Кириченко В.П. Нова історія країн Азії, Африки та Латинської Америки – К.: Либідь, 2002. – 168 с. – С. 38 – 39.
3. Рубель В.А. Нова історія Азії та Африки: Постсередньовічний Схід (XVIII – друга половина XIX ст.) – К.: Либідь, 2007. – 560 с. – С. 127 – 149.
4. Новая история стран Азии и Африки: Учеб. для студ. высш. учеб. заведений / Под ред. А.М. Родригеса: В 3 ч. ч. 1.— М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2004. – 400 с. – С. 182 – 216.
5. История Кореи (Новое прочтение) / Под ред. А.В. Торкунова. – М.: Московский государственный институт международных отношений (Университет); «Российская политическая энциклопедия» (РОССПЭН), 2003. – 430 с. С. 170 – 182, 199 – 212, 233 – 254, 265 – 279. (електронна версія).

КОРЕЯ

Семінарське заняття № 5

Тема: Індія в новий час.

Мета: *Визначити основні причини розпаду «Імперії Великих Моголів», та охарактеризувати особливості колоніального проникнення Англії та Франції в Індію. Прослідкувати хід боротьби індійського народу проти загарбників. З'ясувати причини колоніального поневолення Індії британською короною.*

План

1. Перетворення Індії в англійську колонію:
 - а) послідовність та особливості англійського проникнення в Індію;
 - б) земельно-податкові перетворення англійців та їх вплив на Індію;
 - в) еволюція адміністративної системи в колонії Індія.
2. Національне повстання 1857 – 1859 рр.: передумови, хід, наслідки.
3. Індія в останній третині ХІХ ст.:
 - а) соціально-економічний розвиток колонії;
 - б) суспільно-політична ситуація в Індії.

Рекомендації для підготовки відповідей та короткий їх зміст:

У першому питанні потрібно зауважити, що на початку ХVІІІ ст. біля берегів Індії з'являються численні європейські форпости Ост-Індських компаній. Саме між Англією і Францією виникають протиріччя щодо Індії. Плацдармом для розгортання масштабної британської колоніальної експансії в Індії стала Бенгалія, яка у 1773 р. втратила свою незалежність. Студенти повинні розповісти, що британці запроваджують нові відносини в аграрному секторі, в промисловості внаслідок чого Індія перетворюється на аграрно-сировинний придаток британської митрополії. Необхідно зауважити, що держава сикхів спробувала боротися за відновлення своєї суверенності, але внаслідок двох англо-сикхських воєн Ост-Індська компанія анексувала Пенджаб та ліквідувала сикхську державність. І в 1856р. уся Індія в її історико - географічних межах стала колонією англійської Ост-Індської компанії.

У відповіді на друге питання слід зазначити, що завоювання Індії далеко не викликало захоплення народу, і традиційна індійська цивілізаційна система східного типу вперто не бажало здавати свої позиції. Першими збунтувалися три сипайські полки Бенгальської

армії: 10 травня 1857 р. вони перебили всіх англійських офіцерів, а 11 травня вони увійшли до столиці (Делі). Активним пешвою хто очолив сипаїв був Нана Сагіб із Канпура. Необхідно зазначити, що повстання переросло у повномасштабну війну, але повстанці все таки отримали поразку.

Відповідаючи на **третє питання** необхідно визначити наслідки народно-визвольного повстання сипаїв 1857 – 1859 рр. як для Індії так і для Британії. Необхідно зауважити як саме змінилося правління в Індії, соціально-економічний розвиток, інфраструктура та фінансове становище. А також зауважити, що у 1877 р. британська королева Вікторія перейняла на себе титул імператриці Індії.

Основні дати:

1707 – 1712 рр. — роки правління Багадур-шаха.

1739 р. — пограбування Делі іранським шахом Надіром.

1740 р. — розпад «Імперії Великих Моголів».

1748 – 1761 рр. — англо-французькі війни.

1773 р. — Ост-Індська компанія ліквідувала рештки бенгальської незалежності.

1775 – 1782 рр. — перша англо-марахтська війна.

1803 – 1805 рр. — друга англо-маратхська війна.

1817 – 1818 рр. — третя англо-маратхська війна.

1780 – 1784 рр. — перша і друга англо-майсурська війна.

1790 – 1792 рр. — третє англо-майсурська війна.

1799 р. — четверта англо-майсурська війна.

1811 р. — Ранджит Сингх об'єднав 12 сикхських князівств у єдину централізовану державу.

1856 р. — завоювання Індії в її історико-географічних межах, та перетворення в колоніальну систему англійської Ост-Індської компанії.

1857 – 1859 рр. — народно визвольне повстання сипаїв.

1858 р. — управління Індією перейшло від Ост-Індської компанії до британської корони.

1877 р. — британська королева Вікторія перейняла на себе титул імператриці Індії.

Опорні поняття і терміни:

Падиша́х — дуже престижний титул, утворений поєднанням перських слів Rati — "володар, господар" і більш відомого титулу Шах — Король, який був прийнятий в декількох ісламських монархіях для визначення найвищого рангу, який відповідає християнському титулу імператор або в старішій нотації Великий князь.

Джагір — так називалась територія, поземельний податок з якої жалувався його користувачу (джагірдару) за військову службу правителю, причому жалувалася лише сума податку без права власності на смі земельні ділянки.

Медресе — мусульманські релігійні установи.

Діван — міністерства які впроваджували у життя накази імператора, домінували військовий та фінансовий дівани.

Сипаї — індійські найманці, яких європейські колонізатори брали на службу до своїх армій рядовими вояками. Сипаї діставали європейську зброю і потрапляли під команду французьких офіцерів, які навчали їх європейським методам війни і командували ними на полі бою.

Наваб — титул намісників які проголосили незалежність після розпаду «Імперії Великих Моголів».

Англо-маратхські війни — війни між британської Ост-Індської компанією та маратхських Конфедерацією за гегемонію в Західній і Центральній Індії.

Повстання сипаїв — повстання 1857 – 1858 індійських солдатів (сипаїв) проти англійців. Повстання почалося на півночі від Бенгалу до Пенджабу й у центральній Індії. Основна підтримка прийшла з боку армії і незадовго до цього скинутих принців, але в деяких областях його підтримали селяни, і воно перетворилося в загальне повстання. Делі був захоплений повсталими, потім оточений і узятий англійцями. Повстання поклало кінець владі Британської Ост-Індської компанії і її заміну прямим правлінням англійською короною.

Калькута — місто засноване англійцями в 1690 р.

Лагорський військовий Панчаят — своєрідний сикхський міліарний парламент, за підтримки якого Шер Сингх почав відновлювати єдність сикхської держави.

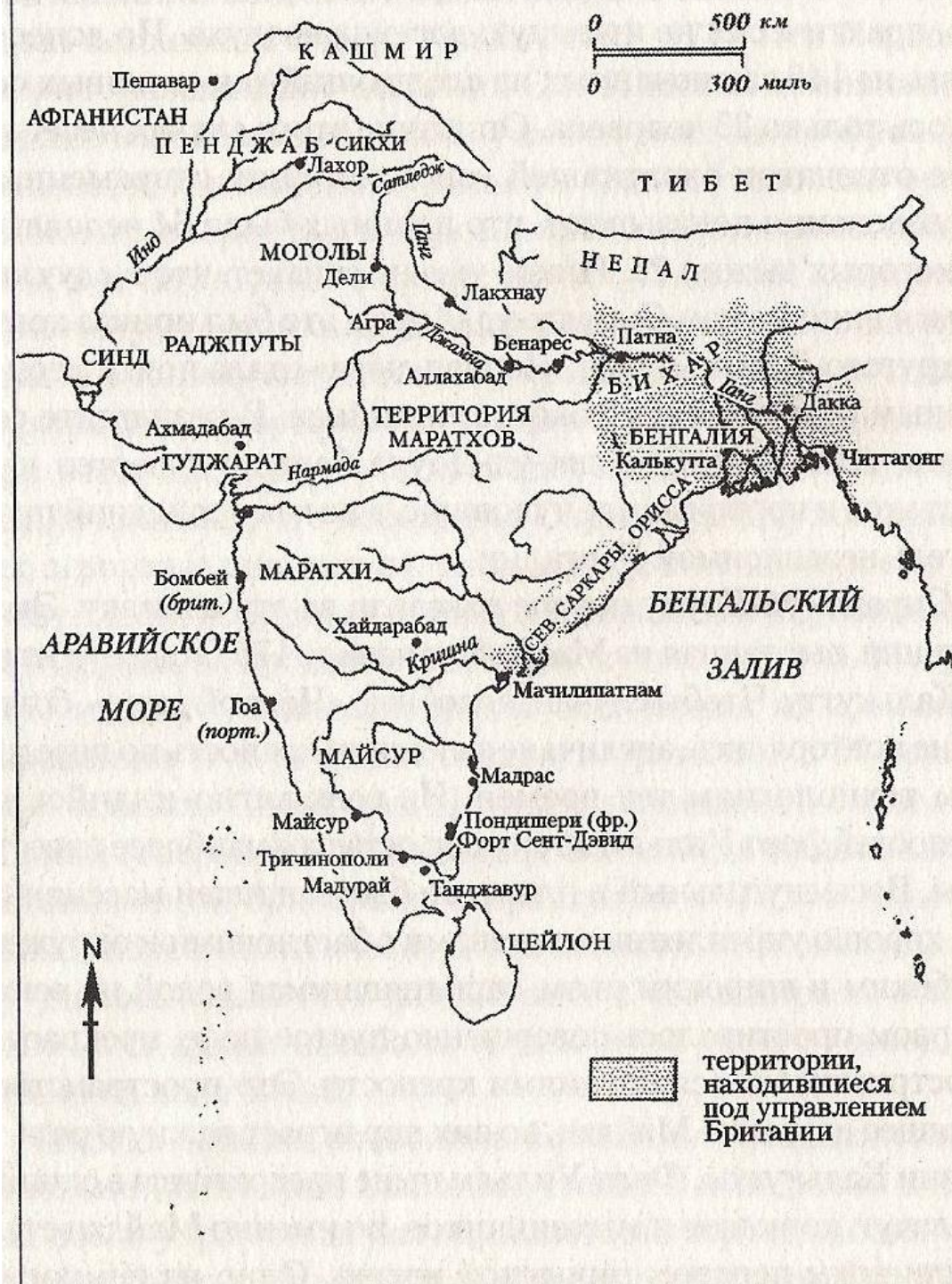
Британська Індія — загальна назва для колишніх британських володінь в Ост-Індії, що перейшли під управління Британської Ост-

Індської компанії після перемог при Плессі (1757 рік) і Буксарі (1764 рік), а також ряду субсидіарних угод. На чолі Британської Індії стояв генерал-губернатор Індії. З 1757 р. по 1947 р. велика частина Південної Азії, на якій в даний час розташовані Індія, Пакистан, Бангладеш і М'янма, перебувала в колоніальній залежності від Британської Імперії. З моменту отримання незалежності цими державами їх існування до незалежності визначають узагальнювальним терміном «Британська Індія», хоча до незалежності цей термін відносився тільки до тих регіонів, які перебували під безпосереднім управлінням британської адміністрації спочатку в форті Вільям, а потім — в Калькутті і Делі.

Література

1. Антонова К.А. и др. История Индии. – М.: Мысль, 1979.
2. Губер А.А., Ким Г.Ф., Хейфец А.Н. Новая история стран Азии и Африки. – М.: Главная редакция восточной литературы изд-ва «Наука», 1975. – 543 с. – С. 39-64, 110-139, 288-301.
3. Кириченко В.П. Нова історія країн Азії, Африки та Латинської Америки – К.: Либідь, 2002. – 168 с. – С. 40-47, 130-132.
4. Рубель В.А. Нова історія Азії та Африки: Постсередньовічний Схід (XVIII – друга половина XIX ст.) – К.: Либідь, 2007. – 560 с. – С. 193-230.
5. Индия. История страны / Синхараджа Таммита-Дельгода; (пер. с англ. П. Крылова). – М.: Эксмо; СПб.: Мидгард, 2007. – 352 с. С. 186 – 260.
6. Нова історія Азії та Африки: колоніальний Схід (кінець XIX – друга третина XX ст.): навч. посіб. / В. І. Головченко, В. А. Рубель. – К.: Либідь, 2010. – 520 с. – С. 305 – 318.
7. Новая история стран Азии и Африки: Учеб. для студ. высш. учеб. заведений / Под ред. А.М. Родригеса: В 3 ч., ч. 2. — М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2004. – 400 с. – С. 8 – 115.

Индия в 1765 г.

Британская Индия в 1857 г.

Семінарське заняття № 6 — 7

Тема: Країни Південно-Східної Азії у новий час.

Мета: *Охарактеризувати соціально-економічний та політичний розвиток М'янми, Таїланду і Камбоджі на початку нового часу. Визначити особливості проникнення європейських країн в країни Південно-Східної Азії та з'ясувати причини колоніального поневолення цих країн європейськими.*

План

1. М'янма (Бірма) у новий час.

— Бірма після завершення епохи середньовіччя. Криза і крах Авської держави Таунгу;

— Відновлення суверенної бірманської державності. Вигнання європейців;

— Колоніальне поневолення Бірми Великобританією.

2. Таїланд (Сіам) у новий час.

— Сіам за часів «золотого віку»;

— Бірманська навала й відновлення сіамської державності. Правління Пья Таксіна;

— Сіам після воцаріння династії Чакрі;

— «Відкриття» Сіаму. Сіам в епоху системних реформ.

— Сіам в роки Першої світової війни.

3. Камбоджа у новий час.

— Камбоджа після завершення епохи середньовіччя. Боротьба за централізацію;

— Камбоджа за умов в'єтнамо-сіамського «подвійного старшинства». Реформи Анг Дуонга;

— Колоніальне поневолення Камбоджі Францією.

Рекомендації для підготовки відповідей та короткий їх зміст:

У першому питанні потрібно зауважити, що на зламі XVII – XVIII ст. держави Таунгу в територіальному відношенні була однією з найбільших держав регіону Південної та Південно-Східної Азії. На чолі держави стояв всемогутній монарх мінджи, влада якого вважалась абсолютною та всеосяжною. Але в цей час розпочинаються міжусобні чвари за престол, що і привело до краху держави Таунгу. Необхідно зазначити, що в 1753 р. на престол зійшла нова династія Конбаун, яка і відновлює бірманську державність та веде активну боротьбу з європейськими загарбниками.

Проте внаслідок першої та другої англо-бірманських воєн британці отримали перемогу і тому колоніальне поневолення Бірми було неминучим. Таким чином 1 січня 1886 р. британська королева Вікторія оприлюднила маніфест, яким Бірма проголошувалася британською колонією у статусі провінції віце-королівства Британська Індія.

Відповідаючи на **друге питання** необхідно зазначити, що Сіам довгий час був ізольований від зовнішнього світу і лише в першій половині XVIII ст. розпочинає вести торгівлю з Китаєм. Саме за часів воцаріння Боромокота припиняються виснажливі імперські війни і відбувається піднесення економіки країни. Потрібно зауважити, що у 1766 р. Сіам став жертвою чергової навали бірманців, а рух за відновлення сіамського суверенітету очолив Пья Таксін, якому у 1768 р. вдалося відновити політичний суверенітет Сіаму.

Студенти повинні розповісти чому населення не підтримало Пья Таксіна, і як на королівський престол зійшла нова династія Сіаму — династія Чакрі. Охарактеризувати які зміни відбулися в країні після приходу нової династії, а саме, що у 1855 р. був підписаний перший в історії нерівноправний англо-сіамський договір, за умовами якого британці здобували в Сіамі статус екстериторіальності, сіамський ринок відкривався для англійських товарів.

Слід зауважити, що за царювання Рами V розпочинається процес системної трансформації Сіаму. Кінець XIX ст. ознаменувався проведенням численних реформ в країні, внаслідок яких економіка Саму була модернізована і увійшла в систему світового ринку. Виборовши там для себе належну товарну ціну. Як наслідок Сіам став першою буддійською країною, якій вдалося загалом успішно здійснити системну модернізацію. З початком Першої світової війни король Рама VI у 1914 році оголосив нейтралітет. Щоб стабілізувати існуючий режим, король вирішив активізувати патріотично-націоналістичні настрої в суспільстві і після стратегічної переваги Антанти над Четвертним союзом у Першій світовій війні він в липні 1917 року оголошує про офіційне приєднання Сіаму до Антанти та про вступ у війну.

У **третьому питанні** потрібно розповісти про соціально-економічний і суспільно-політичний розвиток Камбоджі наприкінці середньовіччя і на початку Нового часу, зауваживши, що Камбоджа була державою яка відповідала усім класичним ознакам східної деспотії. Слід зазначити, що у XVIII ст. існувала боротьба за владу у

самій державі, але згодом на території Камбоджі починають претендувати В'єтнам і Сіам, які і ведуть довготривалу боротьбу за країну. Хоча у другій половині XIX ст. у цю боротьбу включається і Франція, яка у 1864 р. встановлює разом із Сіамом подвійний «сюзеренітет» над Камбоджею. Проте у 1897 р. Камбоджа остаточно перетворилась на французьку колонію у складі Французького Індокитаю.

Основні дати: БІРМА (М'ЯНМА)

1752 р. — припинила своє існування династія Таунгу.

1753 – 1885 рр. — роки існування бірманської династії Конбаун.

1765 – 1769 рр. — численні вторгнення китайської династії Цинів на землі бірманців.

1769 р. — Каунтонський мирний договір.

1824 – 1826 рр. — перша англо-бірманська війна.

1852 – 1853 рр. — друга англо-бірманська війна.

1885 – 1887 рр. — третя англо-бірманська війна.

1853 – 1878 рр. — роки правління мінджи Міндона.

1 січня 1886 р. — Бірма проголошується британською колонією.

СІАМ (ТАЇЛАНД)

1722 р. — налагодження торгівлі Сіаму з Китаєм.

1733 – 1758 рр. — роки правління короля Боромокота під тронним ім'ям Магатаммарача II.

1766 р. — чергова навала бірманців.

1768 р. — відновлення Пья Таксіном політичного суверенітету Сіаму.

1768 – 1782 рр. — роки правління Пья Таксіна.

1782 р. — воцаріння на престол тайської династії Чакрі.

1782 – 1809 рр. — роки правління Рама I Чакрі.

1855 р. — перший нерівноправний англо-сіамський договір.

1856 – 1868 рр. — підписання нерівноправних договорів Сіаму з США, Францією, Данією, Португалією, Голландією, Пруссією, Австро-Угорщиною.

1889 р. — спорудження першої залізниці в Сіамі.

1898 р. — створено Генеральний Штаб Королівських Збройних Сил Сіаму.

1917 р. — вступ Сіаму у Першу світову війну на боці Антанти.

КАМБОДЖА

1847 – 1860 рр. — роки правління камбоджійського сдаты Анг Дуонга.

1853 р. — в Камбоджі ввели в обіг власні гроші – плоскі круглі цинкові монети петі.

1860 – 1904 рр. — правління Народома.

1863 р. — підписання франко-камбоджійського договору про перехід Камбоджі під французький «протекторат».

1867 р. — підписання франко-сіамського договору за яким Сіам мав контролювати три західні провінції Камбоджі.

1897 р. — перетворення Камбоджі на французьку колонію.

Опорні поняття і терміни:

Мінджи — такий титул носили бірманські монархи.

М'янма — таку назву мало етнічне населення Бірми.

Ахмудата — перша категорія населення Бірми, а саме чиновники управителі.

Сіньєта — юридично вільне населення Бірми, «простолюд».

Ава — місто, яке було столицею Бірси.

Мьотуджи (юватуджи) — спадкові управителі провінцій, які були вихідцями із родів колишньої місцевої знаті Бірми.

«Гманнан Язавін» («Хроніка Скляного Палацу») — повна канонічна історія Бірми, в якій оспівується велич бірманської державності й приховано пояснювалася «історична випадковість» поразки від англійців.

«Вільне королівство Сіам» — офіційна назва тайської держави.

Сактіна — система соціальних рангів у Сіамі.

Династія Чакрі — королівська династія Сіаму заснована Рамою I у 1782 р. яка править по сьогоднішній день.

Англо-сіамський договір 1855 р. — перший в історії Сіаму нерівноправний договір підписаний правителем Сіаму Монгкута з ангією, що фактично і здійснив «відкриття Сіаму» для європейських країн.

Сдаты — титул який носив абсолютний монарх у Камбоджі.

Кхмери — народ, основне населення Камбоджі, які проживають також у В'єтнамі, Таїланді та інших країнах. За віруванням — буддисти.

Преах вонг — придворна родова знать в Камбоджі, яка становила найвищу ланку в державній ієрархії.

Намоени — незначні роди спадкових державних камбоджійських службовців, які протягом поколінь ставали чиновниками або військовими командирами.

Неактєа — юридично вільні селяни-общинники, які становили основну масу тяглогового стану у Камбоджі.

Кньом-кра — інститут рабів із числа військовополонених чи куплених на ринку невольників.

Удонг — столиця Камбоджі, місто розташоване на березі меконзького рукава.

Реформи Анг Дуонга — реформи які були проведені в Камбоджі сдательом Анг Дуонгом, спрямовані на здійснення політичної централізації, зміцнення воєнних та економічних позицій Камбоджі на міжнародній арені, а також на розширення соціальної бази правлячого режиму.

Сангхи — буддійські общини.

Петі — плоскі круглі цинкові монети, які, на зразок китайських, нанизували зв'язками в 60 і 600 штук, і були введені в обіг в 1853 р. у Камбоджі.

Література:

1. Бродський Р.М., Енольський З.А. Нова історія країн Азії та Африки (1870 – 1918). – К., 1971. – 267 с. – С. 85-128.
2. Кириченко В.П. Нова історія країн Азії, Африки та Латинської Америки – К.: Либідь, 2002. – 168 с. – С. 47.
3. Новая история стран Азии и Африки: Учеб. для студ. высш. учеб. заведений / Под ред. А.М. Родригеса: В 3 ч. ч 1. — М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2004. – 400 с. – С. 353 – 362, 374 – 382, 326 – 335.
4. Рубель В.А. Нова історія Азії та Африки: Постсередньовічний Схід (XVIII – друга половина XIX ст.) – К.: Либідь, 2007. – 560 с. – С. 231-294.
5. Нова історія Азії та Африки: колоніальний Схід (кінець XIX – друга третина XX ст.): навч. посіб. / В. І. Головченко, В. А. Рубель. – К.: Либідь, 2010. – 520 с. – С. 156 – 159, 352 – 355.

БІРМА, СІАМ, КАМБОДЖА ТА В'ЄТНАМ НАПРИКІНЦІ ХІХ НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.

Семінарське заняття № 8

Тема: Османська імперія в новий час

Мета: *З'ясувати становище Османської імперії після завершення епохи середньовіччя, вияснити в чому проявлялася криза воєнно-експансіоністського режиму та криза територіальної цілісності імперії. Охарактеризувати особливості реформ XIX ст., та наслідки російсько-турецьких війн.*

План

1. Реформи Селіма III та загострення балканського питання.
2. Реформи Махмуда II. Танзимат.
3. Кримська війна та Конституція 1876 р.
4. Російсько-турецька війна 1877 – 1878 рр. та її наслідки.

Рекомендації для підготовки відповідей та короткий їх зміст:

Відповідаючи на **перше питання** слід зауважити, що після численних російсько-турецьких воєн, Кючук-Кайнарджийського та Ясського мирних договорів становище Османської імперії було край нестабільним, адже вперше доля Османської імперії вирішувалась без її відома. І коли до влади приходить Селім III (1789 – 1807) він спробував реанімувати державну міць Оттоманської порти через певну систему реформ. Він прагнув вестернізувати військосо-політичну та культурно-господарські системи, і цей курс дістав назву нізам-і джедід («нова система»). Студенти повинні розповісти про діяльність Махмуда II, та про його військові дії, про стосунки з Єгиптом, та яку роль він відіграв у вирішенні балканського питання.

У **другому питанні** необхідно зазначити, що Андріанопольський мирний договір переконав султана в тому, що потрібно провести нові реформи в країні для відновлення міцності Османської порти. Але результативність реформ Махмуда II не влаштовувала політичну верхівку Порти і новий султан Абдул-Меджид разом із міністром закордонних справ Мустафою Решид-паша оголосили про початок нової хвилі масштабних нововведень, епоха яких дістала назву Танзимат. Потрібно розповісти про особливості реалізації нових нововведень та їх наслідки.

Третє питання це є розповідь про причини, привід, хід та наслідки Кримської війни. Адже вона мала досить трагічні наслідки для і Порти, і породила фінансову та економічну кризу в країні. Це у свою чергу переконало османську владу у необхідності продовження реформ Танзимату. Найперше суттєвої реорганізації зазнала система

державної влади, було проведено часткову секуляризацію вакуфного землеволодіння, прийнято Цивільний кодекс та новий «Органічний закон про загальну освіту», в імперії вперше з'явилися громадські організації османської ліберальної інтелігенції. Внаслідок численних нововведень і розпочинається Конституційний рух, і так звані «нові османи» вимагають і борються за прийняття Конституції. Потрібно розповісти про Конституцію 1876 р., що вона дала для країни і чи довго проіснувала.

У відповіді на **четверте питання** слід зазначити, що у 1875 р. розпочинаються антиосманські народно-визвольні рухи на Балканах, внаслідок чого російський цар Олександр II зважився оголосити Туреччині війну. Необхідно розповісти про особливості військових дій, про підписання Сан-Стефанського мирного договору, його умови. Які наслідки ця війна мала для Османської імперії, адже у 1879 р. вона визнала себе цілковитим банкрутом і втратила свій фінансовий суверенітет. Студенти повинні зазначити, що в результаті цієї війни, формально зберігаючи політичний суверенітет, Османська імперія перетворилася на цілковито залежну від західних держав країну класичного напівколоніального статусу.

Основні дати:

1699 р. — підписання Карловицького миру.

Російсько-турецькі війни.

Російсько-турецька війна 1676 — 1681 рр.

Російсько-турецька війна 1686 — 1700 рр.

Російсько-турецька війна 1710 — 1713 рр. (Велика північна війна)

Російсько-турецька війна 1735 — 1739 рр.

Російсько-турецька війна 1768 — 1774 рр.

Російсько-турецька війна 1787 — 1792 рр.

Російсько-турецька війна 1806 — 1812 рр.

Російсько-турецька війна 1828 — 1829 рр.

Російсько-турецька війна 1853 — 1856 рр. (Кримська війна)

Російсько-турецька війна 1877 — 1878 рр.

Російсько-турецька війна 1914 — 1918 рр. (Перша світова війна)

1774 р. — Кючук-Кайнарджийський мирний договір.

1783 р. — Росія офіційно анексувала Крим.

1792 р. — підписання Ясського мирного договору.

1789 – 1801 рр. — роки правління Селіма III.

Травень 1812 р. — підписання Бухарестського мирного договору.

1808 – 1839 рр. — роки правління Махмуда II.

Жовтень 1829 р. — Адріанопольський мирний договір.

1838 р. — підписання англо-турецької торгівельної конвенції.

3 листопада 1839 р. — початок Танзимату.

1862 р. — війна Чорногорії з Портою.

23 грудня 1876 р. — прийняття першої Конституції Османської імперії.

1878 р. — Конституція 1876 р. припинила свою дію.

20 грудня 1881 р. — Мухаррамський декрет.

Опорні поняття і терміни:

Османська імперія (Оттоманська імперія) — офіційна назва держави, заснованої наприкінці XIII ст. султаном Османом I, у Малій Азії. Столиця з 1453 р. – Стамбул (колишній Константинополь). Основу держави спочатку складали турки. Протягом XV-XVI ст. внаслідок завоювань в Азії, Африці і Європі імперія досягла своєї територіальної і військової величі. Османська імперія являла собою класичну мусульманську східну деспотію на чолі з всемогутнім владикою, який мав відразу кілька пишних титулів — султан («владика»), падишах («великий государ»), і халіф («заступник Аллаха»).

Тілари — привілейовані земельні пожалування для військових, користування якими не передбачало для користувача-мусульманина ніяких податків.

Зеамет — у Османській імперії — військовий лен із щорічним прибутком від 20 тис. до 100 тис. акче. Заїм — володар зеамета.

Джизья — подушна подать, яку мали сплачувати в ісламських володіннях усі не мусульмани.

Гатті-шеріф — «священні укази», султанські грамоти, на виконання яких працював розгалужений управлінський апарат, представлений двома паралельними ієрархіями — світською і духовною.

Верховний візир — своєрідний перший міністр і канцлер Порти.

Шейх-уль-іслам — «старійшина ісламу», верховний релігійний радник султана.

Діван — «державна рада», дорадчий орган влади при особі султана.

Ільтізам — передавання приватним особам на відкуп прав на збирання ашару (державного поземельного податку), за умови, що обсяг податків, які уряд планував зібрати з селян тієї чи іншої провінції, такий відкупник (мюльтазім) відразу внесе до скарбниці.

Малікяне — довічне відкупне право на збирання податків.

«Філікі Етерія» (спілка друзів) — загальнонаціональна таємна організація грецьких патріотів у 1814 – 1821 рр., які прагнули досягти звільнення Греції від османського ярма. Заснована спілка в місті Одеса (у 1818 центр організації було перенесено до Стамбулу) грецькими патріотами Скуфасом, Ксантосом і Цакаловим. Вона поширила свою діяльність на всю Грецію, області європейської та азійської Туреччини, колонії грецьких емігрантів у країнах Західної Європи. Об'єднувала ремісників, торговців, купців, інтелігенцію, ватажків клефтів і арматолів, деяких видатних фанаріотов тощо.

Російсько-турецькі війни — десять військових конфліктів між Російською й Османською імперіями в XVII —XIX століттях. Воєнні дії в Закавказзі в ході Першої світової війни можна вважати одинадцятою російсько-турецькою війною.Здебільшого війни йшли за контроль над Чорним морем та його суміжними регіонами. У загальному рахунку російсько-турецькі війни охоплюють період тривалістю 241 рік. У середньому, одну російсько-турецьку війну від іншої відокремлювало 13 – 19 років. Російсько-турецькі війни стали однієї з головних причин занепаду і розвалу Османської імперії.

Джихад (зусилля) — боротьба за те, що є для мусульманина найблагороднішою і найвищою метою. Зазвичай слово джихад асоціюється зі збройною боротьбою мусульман, але це розуміння є не зовсім точним. Кожен мусульманин зобов'язаний докладати зусиль для утвердження і захисту ісламу, витратити для цього свої матеріальні ресурси, розумові здібності і всі свої сили. У випадку крайньої необхідності мусульмани зобов'язані підніматися на збройну боротьбу проти ворогів своєї релігії. Джихадом є також боротьба з власними духовними чи суспільними соціальними пороками. Таким чином, джихад — це боротьба зі своїми пристрастями, усунення соціальної нерівності, постійне зусилля у справі розповсюдження ісламу, і, нарешті, ведення війни з агресором в ім'я Аллаха. Учасників джихаду називають моджахедами.

Ясський мирний договір 1791 — мирний договір, укладений між Російською імперією і Туреччиною (Оттоманською імперією) 29.12.1791 (9.1.1792) у м. Ясси після завершення російсько-турецької війни 1787 – 1791. Договір підтвердив приєднання Криму й Кубані до російських володінь. Туреччина відмовлялася від будь-яких претензій на Грузію і зобов'язувалась не вдаватися до ворожих дій проти неї. Російська імперія повертала Туреччині Молдову і Волощину, зайняті під час воєнних дій. Новий кордон між двома державами встановлювався на південному заході по р. Дністер, на Кавказі – по р. Кубань.

Бухарестський мирний договір — договір між Росією і Туреччиною, підписаний 16 травня 1812 року в Бухаресті, який завершив російсько-турецьку війну 1806 — 1812. Він складався з 18-ти пунктів. За ним Росія: встановила новий кордон на річці Прут(замість Дністра); отримала фортеці Ізмаїл, Кілію, Акерман, Хотин; повернула Туреччині Кавказ, Анапу, Поті, Ахалкалак, Молдову, Волощину; залишила у своєму складі Західну Грузію; вперше одержала морські бази на Кавказькому узбережжі Чорного моря. Османська Імперія : зобов'язувалась надати автономію Сербії.

Нізам-і Джедід (новий система) — серія військово-адміністративних реформ в Османській імперії XIX-XX ст. , направлена на модернізацію і вестернізацію озброєних сил з метою успішного протистояння європейським країнам (перш за все, Російської імперії). Першим проводити реформи почав султан Селім III.

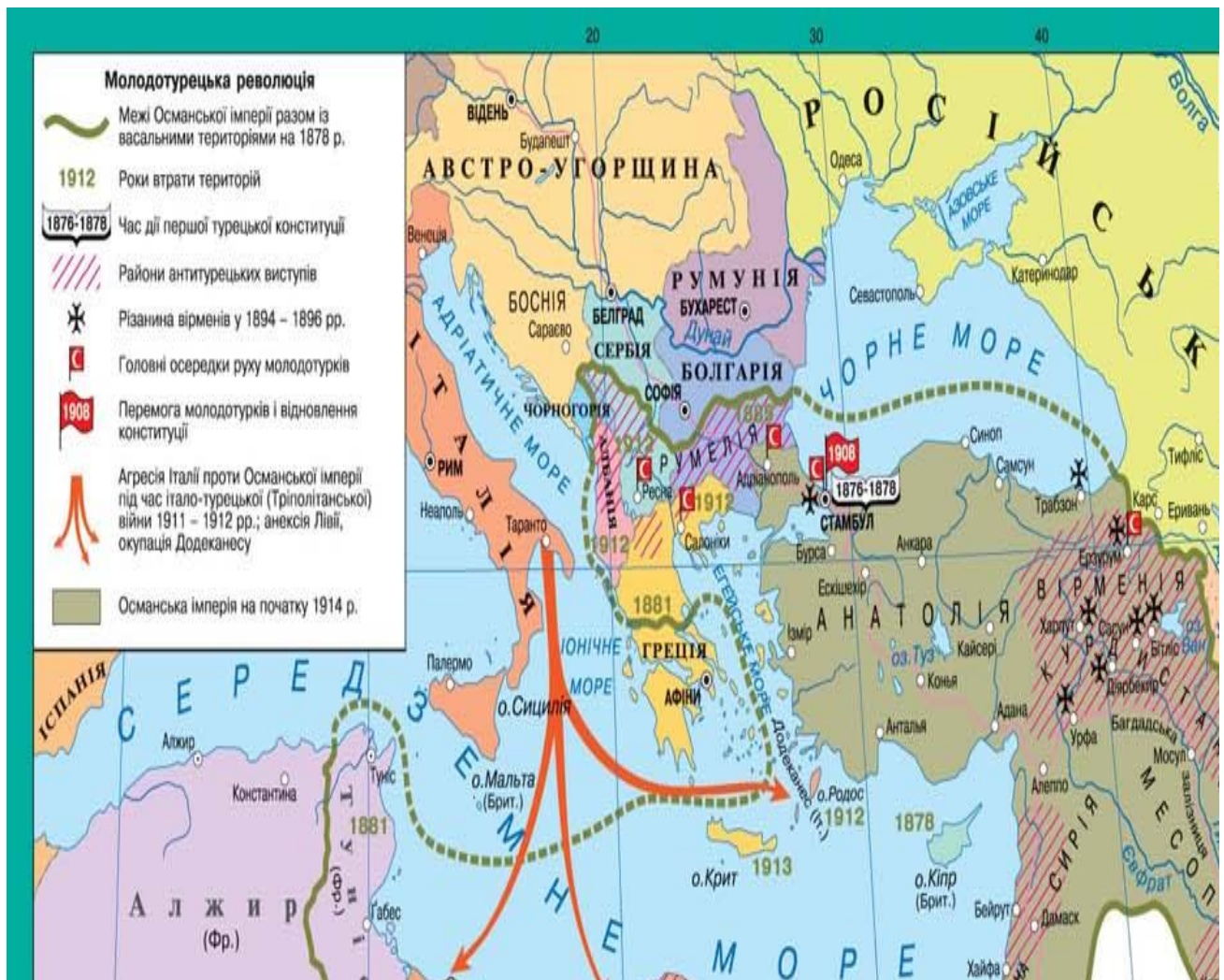
Танзимат — період реформ у Османській імперії з 1839 по 1870 рр., що проводилися з метою перетворення її на модерну державу; реформи, які брали за зразок Францію, були розроблені візирами (зокрема, Решидом-пашею і Мідгатом-пашею) і стосувалися реорганізації судів, адміністрації, освіти, фінансів, армії тощо; започаткований декретом султана Абдул-Меджида; Абдул-Гамід II повністю згорнув реформи.

Мухаррамський декрет — декрет султана Абдул-Гаміда II підписаний 20 грудня 1881 р. про напівколоніальне поневолення Османської імперії.

Література

1. Губер А.А., Ким Г.Ф., Хейфец А.Н. Новая история стран Азии и Африки. – М.: Главная редакция восточной литературы изд-ва «Наука», 1975. – 543 с. – С. 65-81, 190-210.
2. Кириченко В.П. Нова історія країн Азії, Африки та Латинської Америки – К.: Либідь, 2002. – 168 с. – С. 48-55.
3. Рубель В.А. Нова історія Азії та Африки: Постсередньовічний Схід (XVIII – друга половина XIX ст.) – К.: Либідь, 2007. – 560 с. – С. 297-376.
4. Новая история стран Азии и Африки: Учеб. для студ. высш. учеб. заведений / Под ред. А.М. Родригеса: В 3 ч., ч. 2 — М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2004. – 400 с. – С. 350 – 404.

ОСМАНСЬКА ІМПЕРІЯ НАПРИКІНЦІ ХІХ НА ПОЧАТКУ ХХ СТ

Семінарське заняття № 9

Тема: Іран в новий час.

Мета: *Вияснити яким чином до влади в Ірані прийшла Каджарська династія та особливості проникнення в країну європейців та їх вплив на країну. Та з'ясувати як відбулося перетворення Ірану на англо-російську напівколонію.*

План

1. Аграрні відносини та їх еволюція за часів Каджарської династії. Розвиток ремесла та торгівлі.
2. Європейське проникнення та його вплив на країну.
3. Бабідські повстання сер. XIX ст.: передумови, хід, значення.
4. Англо-іранська війна 1856-1857 рр. та її наслідки. Перетворення Ірану на англо-російську напівколонію.

Рекомендації для підготовки відповідей та короткий їх зміст:

Відповідаючи на **перше питання** слід зауважити, що смерть Надір-шаха досить послабила ситуацію в країні і зберегти її цілісність фактично уже ніхто не міг. Деякі спроби робили Аділ-шах та Керім-хан, проте їхні успіхи були не тривалими. Розповідаючи це питання особливу увагу слід звернути на зендів, адже саме вони вважалися неспокійними підданими, які займалися бандитизмом. Також слід згадати і про відносини Керім-хана із Закавказзям. Необхідно розповісти про ті міжусобиці які існували всередині країни, аж доки в 1794 р. перемогу в них здобули каджари, яких очолював Ага-Мухаммед який в 1796 р. коронувався в столичному Тегерані шахом Ірану, офіційно започаткувавши в такий спосіб нову шахську династію Каджарів. Слід розповісти про похід Каджарів на Хорасан.

У **другому питанні** потрібно зазначити, що на початку XIX ст. Іран перебував у глибокій внутрішній кризі, а також країна досить помітно відставала від передових країн Європи в темпах розвитку та виробничих укладів. І ця відсталість проявилась у відносинах Ірану з Росією щодо домінування в Кавказькому регіоні. Такою ситуацією скористалася Англія і пропонує Фатх-Алі військову допомогу, на що Іран погоджується і в 1801 р. був укладений перший нерівноправний договір за яким британці здобували право вільного поселення в іранських портах, та низку митно-податкових пільг. Потрібно розповісти про війну Ірану з Росією, та про поразку Фатх-Алі і що саме ці події спонукали шаха звернутись за допомогою до Франції.

Студенти повинні розповісти яку роль відіграли Англія і Франція у боротьбі Ірану з Росією, і яким чином Іран поступово починає втрачати свою незалежність адже досить скоро іноземці починають вирішувати питання про те, кому сидіти на шахському престолі.

У відповіді на **третє питання** необхідно зазначити, що підписання Каджарами низки нерівноправних договорів із Росією, Великобританією, Францією та Австрією викликало масове невдоволення у країні. Найпомітнішим виявом цього невдоволення став рух бабідів — радикально налаштованих шиїтів. Очолив цей рух Саїд Алі-Мухаммед Ширазі, який назвав себе Бабом — тобто «Воротами», через які «прихований» 12-й імам передає свою волю людям, а в 1847 р. сам себе проголосив довгоочікуваним магді. Слід зазначити, що бабіди прагнули встановити царство справедливості в Ірані, яке передбачало соціально-майнову рівність усіх бабідів, вигнання з їхніх володінь усіх небабідів із конфіскацією майна. Потрібно розповісти про особливості бабідського повстання, де вони повставали ічого досягли. А також про те, що у 1850 р. Емір Назим стратив Баба та терором придушив повстання, та зазначити наслідки бабідського руху для Ірану.

У **четвертому питанні** необхідно розповісти про причини англо-іранського конфлікту, а саме про те, як шах Наср ад-Дін вирішив поборотись за Гератський престол вирушивши в похід на Герат, а Великобританія всіляко намагалася протистояти шаху розпочавши таким чином війну проти Ірану. Студенти повинні розказати про те як Іран фактично попав у напівколоніальну залежність від європейських країн та як перетворився на аграрно-сировинний придаток світового капіталістичного ринку. Потрібно зауважити, що лише англо-російське суперництво не дало можливості зробити з каджарських володінь суто колоніальну територію. Формально Іран зберіг незалежність, але лише тому, що Британія не допустила перетворення Ірану на російську колонію, а Росія — на британську. Також студенти повинні зазначити, що з початком Першої світової війни Тегеран 2 листопада 1914 року офіційно задекларував свій нейтралітет, але наступного року під впливом німецької пропаганди на користь іранської незалежності частина депутатів меджлісу виїхала до Кума й організувала там альтернативний уряд. Але у березні 1915 р. Британія і Росія уклали таємну угоду про поділ Ірану. У 1918 р. англійці повернули до влади в Тегерані колишній уряд, а в 1920 р. в Ірані спалахнуло анти шахське повстання.

Основні дати:

1502 – 1736 рр. — правління династії Сефевідів.

1730 – 1736 рр. — ірано-турецька війна.

1737 р. — захоплення Надіром Кандагару і Кабулу.

1738 – 1739 рр. — похід Надір-шаха проти «Імперії Великих Моголів».

1688 – 1747 рр. — роки життя Надір-шаха.

1750 – 1779 рр. — роки правління Керім-хана.

1794 р. — перемога каджарів у війні із зендами.

1796 – 1925 рр. — правління династії Каджарів.

1801 р. — підписання Ірану першого нерівноправного договору з Британією.

1804 – 1813 рр. — перша російсько-іранська війна.

Жовтень 1813 р. — Гюлістанський мирний договір.

1814 р. — Тегеранський договір.

1848 – 1852 рр. — бабідські повстання.

1856 р. — захоплення Каджарами Герату.

1905 – 1911 рр. — Іранська революція.

Опорні поняття і терміни:

Шах — титул монарха в деяких країнах Близького і Середнього Сходу, делійському султанаті і державі Великих Моголів (у формі «падишах»). Титул «падишах» також іноді вживався для позначення султана імперії Османа. Вперше (у формі «шаханшах») став вживатися в державі Сефевідів. Сходить до титулу Ахеменідів «кшаятия кшаятиянам» — «цар царів». Останні шахи в ХХ ст. були повалені в Афганістані в 1973 і в Ірані в 1979 році.

Раят — юридично вільні осілі селяни в Ірані.

Династія Сефевідів (1500-1736) — була заснована шахом Ісмаїлом (1499 – 1524). Сефевіди відновили внутрішній порядок в Ірані і затвердили шиїтський напрям як державну релігію.

Хассе — частина земель яка перебувала в безпосередньому розпорядженні шаха.

Вакф — земельна власність шиїтського духовенства.

Шаріат (араб. — належний (правильний) шлях, спосіб дії) — сукупність правових, морально-етичних і релігійних норм ісламу, що охоплює значну частину життя мусульманина і проголошена в ісламі як «вічне і незмінне» божественне настановлення. Час і місце появи — VII – XII ст. Арабський халіфат. Шаріат спирається на Коран, Сунну і фікх; включає елементи конституційного, цивільного,

кримінального, адміністративного, сімейного і процесуального права.

Кизилбаші (від тюрк. «червоноголові») — об'єднання тюркських кочових племен, що кочували на території Ірану, Анатолії і Азербайджану в XV — XVI ст. Кизилбаші, будучи шиїтами, носили чалми з 12 пурпурними смугами в пам'ять 12 імаму шиїтів (звідки і назва); вони також мали звичай голити голови і бороди, залишаючи чуприну і довгі вуса. Кизилбаші консолідувалися навкруги суфійського ордена сефеві, чиї шейхи мали резиденцію в Ардебіле.

Великий шовковий шлях — це найвідоміший торговельний маршрут старожитності, що виникнув у перші сторіччя нашої ери. Ним товари з Китаю потрапляли до Східної та Західної Європи, Близького Сходу, Північної Африки.

Халіф (араб. — наступник, заступник) — титул ісламського правителя, як керівника віруючих і наступника Мухамеда, верховного глави ісламської общини, що вибирався для здійснення духовного і світського керівництва в ісламському світі у відповідності до шаріату та стежив за виконанням віруючими «божественних правил», що заповів Аллах. Вважалось, що халіф замінює в деяких функціях померлого пророка Мухамеда, а кожен наступний халіф замінює в цих же функціях попереднього. З самого початку халіфа вважали головою всіх мусульман світу — мусульманської громади (умми), імамом, втілювачем ідеї нерозривності світської та духовної влади. Але з кінця VIII — на початку IX ст. в Аббасидському халіфаті склалася концепція про халіфів, як прямих представників Аллаха і про передачу халіфами світської влади емірам і султанам.

Надір Шах Афшар (листопад 1688 або 6 серпня 1698 — 19 червня 1747) — шах Ірану в 1736 — 1747 роках, уродженець тюркомовного племені Афшар і засновник династії Афшарідів. Він відомий успішними військовими кампаніями проти сусідніх держав, за що отримав серед європейських істориків прізвисько «Перського Наполеона» та «Другого Олександра Великого».

Імам (араб. — стояти попереду, ватажок) — голова мусульманської громади, духовний керівник, людина, яка керує молитвою в мечеті. В строгому сенсі терміну імам не є представником духовенства — він не виконує сакральних функцій і не наділений благодаттю чи чимось подібним. Імамом, за канонами ісламу, може бути будь який віруючий який володіє достатніми

знаннями в релігійній сфері та є достатньо авторитетним аби бути головою на громадських молитвах.

Ага́ Мухамме́д хан Каджа́р (1742 — 1797) — іранський шах з 1796 року, засновник династії Каджарів в Ірані. З середини 1780-х очолив боротьбу каджарів проти зендів, яка під кінець 1794 завершилася перемогою каджарів. Підкорив своїй владі майже весь Іран. Відрізнявся надзвичайною жорстокістю в розправах над супротивниками та в придушенні народних повстань проти каджарів. В 1795 році здійснив похід в Грузію — спустошив країну та розграбував Тбілісі. Повернувшись із Грузії коронувався шахом Ірану. Під час свого другого набігу на Грузію був убитий в Шуші власними слугами.

Бабі́дські повста́ння — озброєна боротьба релігійної секти бабітів (або бабідів) за свої права в 1848—1852 роках в Ірані. Секта бабідів була заснована Бабом та складалася загалом з ремісників, селян, дрібної торгової буржуазії. Злякане її поширенням шийтське духовенство намагалось знищити популярну секту, що привело до жорстоких повстань. Шийтські автори звинувачували бабітів в агресивності, вказуючи що й сам баб озброював своїх прихильників, але бабіти заперечують, що всі ці дії були спрямовані тільки на виживання. До релігійних вимог додалися й політична нестабільність в країні та соціальне напруження, обумовлене соціальним і політичним гнітом. Бабідські повстання в Нейрізі, Ієзді, Зенджані та інших містах були жорстоко придушені іранським урядом.

Зенди — династія, що правила Іраном в 1753 — 1794 роках. Засновник — Мохаммад Керім-хан Зенд (спочатку звався Мохаммад Карім-бек, р.1705, правив з 1753), керівник племені зендів з групи файли. Він прийшов до влади в ході уособиць, що спалахнули після смерті Надір-шах, і зробив своєю столицею Шираз. Захопленням в 1763 році Азербайджану він завершив об'єднання Ірану, окрім Хорасана, де правив сліпий син Надир-шаху.

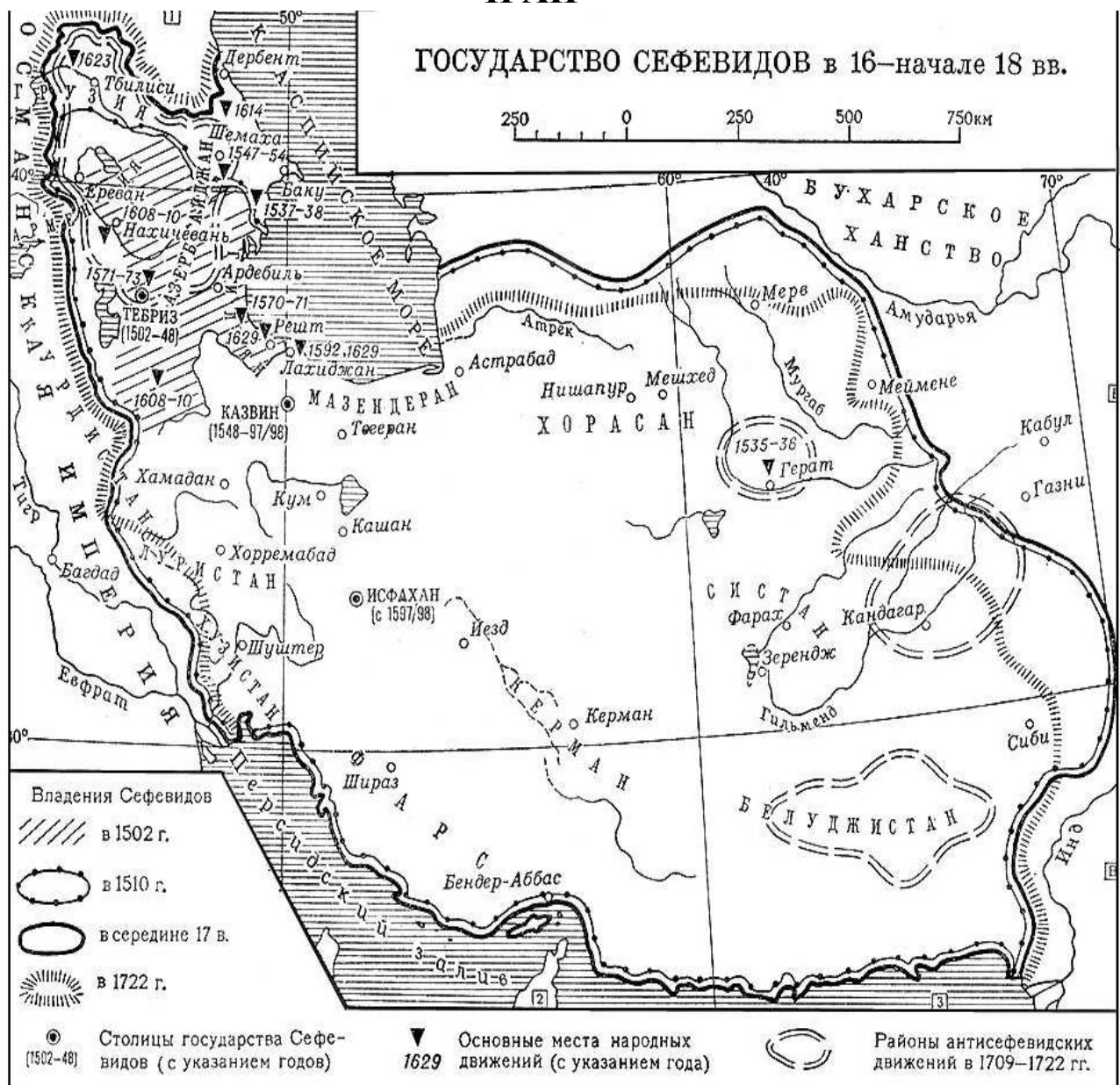
Меджліс (з араб. — місце зборів) — законодавчо-представницький орган, аналог парламенту. Існує переважно в арабських та ісламських країнах.

Література

1. Губер А.А., Ким Г.Ф., Хейфец А.Н. Новая история стран Азии и Африки. — М.: Главная редакция восточной литературы изд-ва «Наука», 1975. — 543 с. — С. 178— 189.

2. Кириченко В.П. Нова історія країн Азії, Африки та Латинської Америки – К.: Либідь, 2002. – 168 с. – С. 55 – 60, 134 – 136, 140 – 142.
3. Рубель В.А. Нова історія Азії та Африки: Постсередньовічний Схід (XVIII – друга половина XIX ст.) – К.: Либідь, 2007. – 560 с. – С. 379-413.
4. Новая история стран Азии и Африки: Учеб. для студ. высш. учеб. заведений / Под ред. А.М. Родригеса: В 3 ч., ч. 2 — М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2004. – 400 с. – С. 223 – 267.
5. Нова історія Азії та Африки: колоніальний Схід (кінець XIX – друга третина XX ст.): навч. посіб. / В. І. Головченко, В. А. Рубель. – К.: Либідь, 2010. – 520 с. – С. 156 – 159, 352 – 355.

ІРАН

Семінарське заняття № 10

Тема: Арабські країни в новий час.

Мета: *Ознайомити студентів з розвитком арабських країн Африки на початку нового часу. З'ясувати, як розвивалися стосунки цих країн із європейськими країнами, та визначити особливості колоніального завоювання країн Магрибу та Аравійського півострова.*

План

1. Єгипет в новий час.
2. Країни Магрибу в новий час.
3. Аравійський півострів в новий час.

Рекомендації для підготовки відповідей та короткий їх зміст:

У відповіді на **перше питання** слід зауважити, що Єгипет це країна Північної Африки яка на початку Нового часу була під владою Османської імперії. Наприкінці XVIII ст. все більше нарастають антимамолюцькі настрої в Єгипті, адже країна прагнули визволитися з-під їхньої влади. І саме Франція вирішила використати таку ситуацію в країні і вирушає у похід на Єгипет, з метою колоніального поневолення країни. Необхідно охарактеризувати війну Наполеона Бонапарта із єгипетською армією 1798 р., також Каїрське повстання та перемогу Єгипту у цій війні. Потрібно розповісти про підкорення Єгипту Великобританією, і що фактично наприкінці XIX ст. Великобританія поставила економіку Єгипту своїм інтересам. Початок XX ст. ознаменувався боротьбою єгипетської національної буржуазії, інтелігенції та робітників міста і села за незалежність. В 1907 р. була заснована партія «Ватан» («Батьківщина»), що виступала за незалежність і вивід англійських військ із країни.

Відповідаючи на **друге питання** потрібно зауважити які країни входять до складу країн Магрибу, а це: Мавританія, Західна Сахара, Марокко, Алжир, Туніс і Лівія. Потрібно розповісти про боротьбу цих країн із європейськими завойовниками. Наприклад Алжир довгий час вів війну із Францією. Необхідно розповісти, як у 1848 р. Алжир був проголошений французькою територією, три його провінції перетворилися у департаменти на чолі з префектами, що здійснювали адміністративні функції. У 1858 – 1860 рр. Алжир перебував під безпосереднім управлінням міністра у справах колоній у Парижі, після цього був переданий військовій адміністрації.

Студенти повинні зазначити, що і Туніс довгий час вів боротьбу з Англією та Італією, але у 1881 р. Франція ввела 30-и тисячну армію в Туніс таким чином підкоривши його. Про те як Лівія була підкорена Італією, а Марокко – Францією. І також слід зазначити, що всі ці країни на початку ХХ ст.. розпочинають національно-визвольну боротьбу від європейських держав.

У **третьому питанні** необхідно зауважити, що на початку XVI ст. Португалія зуміла встановити контроль над входом до Перської затоки з Індійського океану. Тепер португальські військові кораблі вартували морські шляхи між Аравійським півостровом, Африкою та Індостаном. Завдяки захопленню Ормуза і Малакки, португальці на деякий час встановили монополію над всією торгівлею між Далеким Сходом, Індією, Південно-Східною Азією.

Спочатку головним суперником Португалії у боротьбі за район Перської затоки виступала Османська імперія але досить швидко у цю боротьбу включилася і Англія. У кінці століття Англія, Франція і Нідерланди зробили спробу домовитися про спільне морське патрулювання Перської затоки для забезпечення свободи мореплавства. Однак через англо-голландське суперництво проект цей здійснений не був. Незважаючи на постійне втручання західноєвропейських держав, а, можливо, саме завдяки йому, в XVII ст. на території сучасних ОАЕ й Оману була заснована держава Яруба. Могутня держава Яруба розпалася через сто із зайвим років через її внутрішні протиріччя.

Наступна спроба об'єднання Аравії відбувалася під релігійними гаслами ваххабітів: відновлення первинної чистоти ісламу. Центром консолідації арабських сил став Оман, який об'єднав на початку XVIII ст. величезні території, включаючи значну частину Східної і Південно-Східної Аравії. Оманські кораблі завдавали досить чутливих ударів по флоту Ост-Індської компанії, практично блокуючи вхід до Перської затоки.

Студенти повинні зазначити, що у 1853 р. був підписаний Договір про постійний мир на морі між всіма шейхствами перлового узбережжя Перської затоки, яке відтоді стало називатися Договірним берегом, або Договірним Оманом. Договір цей, однак, не діяв на суші, і Англія взяла на себе обов'язок виступати посередником у врегулюванні сухопутних суперечок, а також захищати емірати від нападу на них третьої сторони. Фактично Англія встановила свій протекторат на Договірним Оманом.

Основні дати:

1517 р. — султан Селім завоював Єгипет і приєднав його до Османської імперії.

1517 — 1914 рр. — Єгипет у складі імперії Османа. Їм правлять намісники — паші.

1798 — 1799 рр. — вторгнення французів на чолі з Наполеоном.

1801 р. — вторгнення англійців.

1805 р. — прихід до влади паші Мухаммада Алі, за національністю албанця, фактично незалежного від Стамбулу.

1811 р. — боротьба з мамлюками.

1811 — 1818 рр. — війна проти арабських ваххабітів, розгром ваххабітів арміями Мухаммада Алі.

1823 р. — завоювання Судану.

1863 — 1879 рр. — правління Ісмаїл-паші.

1858 — 1869 рр. — завершення будівництва сучасного суецького каналу під керівництвом француза Фердинанда де Лессепа.

1881 р. — антиєгипетський заколот махдистів в Судані.

1881 — 1882 рр. — повстання Ахмада Ораби-паші.

1882 р. — англійська окупація при формальному збереженні прав Туреччини на цю територію.

1914 — 1922 рр. — Єгипет — протекторат Великобританії.

1830 р. — висадка французьких військ в Алжирі.

14 червня 1830 р. — французькі війська під командуванням генерала де Бурмона висадилися у містечку Сіді-Фарруш

5 липня 1830 р. — алжирський дей проголосив капітуляцію.

1848 р. — Алжир був проголошений французькою територією, три його провінції перетворилися у департаменти на чолі з префектами, що здійснювали адміністративні функції.

1858 — 1860 рр. — Алжир перебував під безпосереднім управлінням міністра у справах колоній у Парижі, після цього був переданий військовій адміністрації.

1574 р. — перехід Тунісу під владу Османської Імперії.

1704 р. — Туніс став відносно незалежною васальною державою.

1705 р. — початок правління династії Хусайнідов; правила Тунісом аж до 1957 р.

1861 р. — Туніс приймає першу в арабському світі конституцію.

1878 р. — Берлінський конгрес вирішує передати Туніс Франції.

1881 р. — 1956 р. — Туніс знаходився під протекторатом Франції; він мав власний герб, гімн, державні гроші і поштові марки.

12 квітня 1881 р. — Франція вводить в Туніс свої війська (30-ти тисячну армію).

30 березня 1912 р. — марокканський султан Мулай Хафіз підписав у Фесі договір про протекторат Франції над Марокко.

1517 – 1577 рр. — Лівія була завойована імперією Османа і до 1711р. знаходилася під управлінням намісників із Стамбулу.

1711 – 1835 рр. — в Лівії затвердилась місцева династія Караманли, що номінально зберігала вірність султанові.

1835 р. — Лівія перейшла під пряме правління Османської імперії. Султан особисто призначав валу, який володів всією повнотою влади в Лівії, перетворений на вілайет (провінцію).

5 листопада 1911 р. — Італія оголосила анексію Тріполітанії (Лівії).

Опорні поняття і терміни:

Мамлюк — воїн рабського походження, навернений до ісламу; підлеглий царя (маліка) в деяких ісламських країнах, зокрема, в мусульманському Єгипті. Схоже піхотне військо, сформоване XIV ст. у Османській імперії, звалось яничари.

Аббасідський халіфат — феодальна держава, яке називають за правлячою династією халіфів Аббасідів. Аббасідський халіфат називають також Багдадським халіфатом за назвою його столиці. До складу Аббасідського халіфату входили території сучасних арабських країн Азії, Іран (до початку IX ст.), південна частина Середньої Азії, Єгипет, а також Північна Африка (до IX ст.).

Суецький канал — судноплавний канал в Єгипті, що з'єднує Середземне та Червоне моря, дозволяючи торгове сполучення між Європою і Азією по короткому шляху, замість обходу Африки або перевезення вантажів сушею. Канал було відкрито в листопаді 1869 року. Найбільша глибина каналу біля 20 м. Це найбільш завантажений міжнародній морський судноплавний коридор у світі. Канал не має шлюзів: морська вода вільно прямує каналом у Велике Гірке озеро з Червоного моря, замінюючи випаровувану воду, тоді як на ділянці між Середземним морем та Великим Гірким озером течії практично немає. Канал є власністю Арабської Республіки Єгипет та експлуатується державною компанією Suez Canal Authority. Офіційно судноплавство каналом відкрите всім державам та регулюється Конвенцією про Суецький канал, хоча насправді в кількох випадках прохід судів вибірково або повністю заборонявся.

Фердинанд Марі де Лессепс (1805 – 1894) — французький дипломат і підприємець, віконт, автор проекту і керівник будівництва Суецького каналу.

Бербери (самоназва — імазиген, імазирен, імаджиген — вільний народ) — група народностей, що населяє окремі райони країн Північної Африки: Марокко, Алжиру, Лівії, Єгипту, а також Нігеру.

Альмохади — берберська династія (1130 – 1269), заснована пророком Мухамадом ібн Тумартом (1080 – 1130) (інша версія: заснована Абд-ен-Муменом (1101 – 1163) після перемоги народного повстання проти Альморавідів).

Танжерська криза — (Перша марокканська криза), гострий міжнародний конфлікт, що продовжувався з березня 1905 по травня 1906 р. Виник на ґрунті суперечки Франції з Німеччиною щодо контролю над султанатом Марокко.

Агадірська криза — (Друга марокканська криза) — загострення міжнародних відносин напередодні Першої світової війни, викликане окупацією французами марокканського міста Фес в квітні 1911 року.

Магриб (араб. Аль-Магриб «захід») — назва, яку дали середньовічні арабські географи та історики країнам, розташованим на захід від Єгипту та Аравійського півострова; збереглася в арабській мові і донині, а завдяки французькій увійшла і в європейські мови. До складу Магрибу входять: Мавританія, Західна Сахара, Марокко, Алжир, Туніс, Лівія (йдучи із заходу на схід).

Протягом тривалого часу народи країн Магрибу, особливо бербери, вели вперту боротьбу з численними загарбниками (давні греки, римляни, вандали, візантійці, араби, турки-османці, французькі колонізатори), відстоюючи свої політичні, економічні та культурні інтереси. Набуття статусу незалежних держав відкрило нові перспективи розвитку країнам і націям Магрибу. У лютому 1989 року керівники Алжиру, Марокко, Тунісу, Лівії та Мавританії уклали угоду про створення нового міждержавного регіонального об'єднання — Союзу Арабського Магрибу (САМ).

Іноді країнами Магрибу називаються лише Марокко, Алжир та Туніс. (з заходу на схід). Магриб є також самоназвою сучасної північно-африканської держави Марокко. Араби кажуть: «Магриб — священний птах. Його тулуб — Алжир, праве крило — Лівія, ліве крило — Марокко, а голова — Туніс». Іноді трохи в інший спосіб (без Лівії): Алжир — тулуб, а Марокко і Туніс — крила.

Італо-турецька війна — або турецько-італійська (також відома в Італії як «Лівійська війна», а в Туреччині як «Тріполітанська війна»). Війна між Османською імперією і Італією з 29 вересня 1911 року по 18 жовтня 1912 року (386 днів). Італія захопила області імперії Османа Тріполітанію і Кіренаїку, територія сучасної Лівії, а також острів Родос і грекомовний архіпелаг Додеканес біля Малої Азії.

Література

1. Бродський Р.М., Енольський З.А. Нова історія країн Азії та Африки (1870 – 1918). – К., 1971. – 267 с. – С. 155 – 220.
2. Губер А.А., Ким Г.Ф., Хейфец А.Н. Новая история стран Азии и Африки. – М.: Главная редакция восточной литературы изд-ва «Наука», 1975. – 543 с.
3. Кириченко В.П. Нова історія країн Азії, Африки та Латинської Америки – К.: Либідь, 2002. – 168 с. – С. 146 – 155.
4. Новая история стран Азии и Африки: Учеб. для студ. высш. учеб. заведений / Под ред. А.М. Родригеса: В 3 ч., ч. 3 — М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2004. – 400 с. – С. 5 – 280.
5. Нова історія Азії та Африки: колоніальний Схід (кінець XIX – друга третина XX ст.): навч. посіб. / В. І. Головченко, В. А. Рубель. – К.: Либідь, 2010. – 520 с. – С. 156 – 159, 373 – 375.

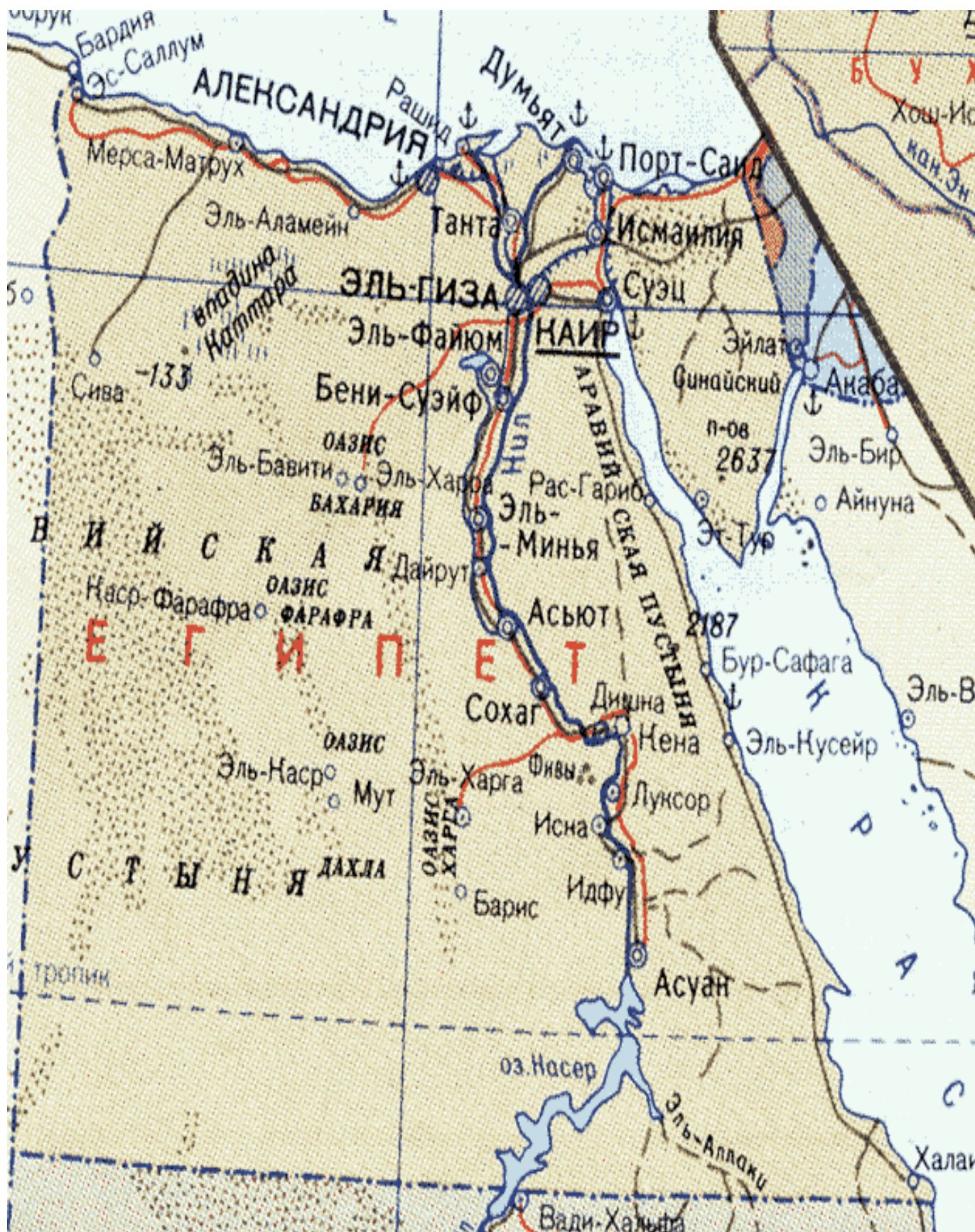
АРАБСЬКІ КРАЇНИ АЗІЇ ТА АФРИКИ

АЛЖИР

ЕГИПЕТ

МАРОККО

i

ЛІВІЯ

ТУНІС

Семінарське заняття № 11

Тема: Народи Тропічної та Південної Африки в новий час

Мета: *З'ясувати соціально-економічний та політичний розвиток Ефіопії в Нову добу. Ознайомитися із мусульманськими державами Західного, Центрального і Східного Судану та вивчити процес колоніального поневолення народів Африки європейськими країнами.*

План

1. Ефіопія в новий час.
2. Судан після завершення епохи середньовіччя.
3. Мусульманські держави Західного Судану на етапі постсередньовіччя.
4. Мусульманські держави Центрального і Східного Судану на етапі постсередньовіччя.
5. Колоніальне поневолення «Чорної Африки» європейцями.

Рекомендації для підготовки відповідей та короткий їх зміст:

У відповіді на перше питання потрібно розповісти, що в Ефіопії на початку нового часу правила династія Соломонідів, це була класична східнодеспотична монархія, де правив правитель з титулом негусе негест («цар царів»). Слід зауважити, що у першій половині XIX ст. особливу зацікавленість до Ефіопії виявили британські та французькі колонізатори. Правитель Каса або Теодрос II спробував відновити могутність імперії, а саме він поставив перед собою завдання шляхом внутрішніх реформ якісно посилити імперську велич Ефіопського царства. Далі слідом за Англією у період правління Менеліка II на Ефіопію почала претендувати Італія. Але внаслідок численних воєн Ефіопії все-таки вдалося зберегти фактичну незалежність.

У другому питанні потрібно розповісти про соціально-економічний та політичний розвиток Судану на початку нового часу. Зауважити, що ефективне місцеве господарство й могутній цивілізаційний вплив північних сусідів сприяли активізації процесів соціально-економічної диференціації та державотворення на місцевому ґрунті, які вже за середніх віків спричинили появу в Судані низки ранньополітичних утворень (Гана, Малі, Сонгай, Канем, Борну), переважно мусульманської орієнтації. Найбільшої шкоди завдавала Судану експортна работоргівля, яка виснажувала його демографічний потенціал, спричиняла внутрішні конфлікти.

В **третьому питанні** потрібно розповідати про відносини між мусульманськими державами Малі і Сегу. Потрібно зазначити про внутрішній устрій обох цих держав, хто були правителі, про систему державного управління, адміністративно-територіальний поділ. Слід розповісти про боротьбу держави Сегу із різними мусульманськими державними утвореннями за регіональне домінування в Західному Судані. Також розповісти про утворення халіфату Сокото, та його боротьбу за гегемонію в західносуданському регіоні. Необхідно згадати і про міжусобні війни які виникали між цими державами, та зазначити наслідки цих міжусобиць для Західного Судану.

У відповіді на **четверте питання** слід зауважити, що на початок XVIII ст. на теренах Центрального і Східного Судану від озера Чад до верхів'їв Нілу існувало близько двох десятків ранньополітичних державних утворень мусульманської орієнтації. Центральносуданські землі на захід від озера Чад контролювала держава Борну, яка була наймогутнішою ісламською імперією Центрального Судану. Також могутніми у цьому регіоні були держави Багірмі та Вадаї, тому необхідно розповісти про їх суспільно-політичний устрій та соціально-економічне становище у новий час. Найпомітнішими пост середньовічними державами Східного Судану були мусульманські султанати Дарфур і Сеннар, але від кінця XVIII ст. могутність цих держав починає занепадати, а особливо після того, як Єгипет розпочинає здійснювати численні набіги на ці території, перетворивши Східний Судан на джерело дешевої сировини й безплатних робочих рук для власної економіки.

Відповідаючи на **п'яте питання** потрібно розповідати про те, що процес колоніального поневолення Судану і суміжних із ним регіонів європейцями розпочався з атлантичного узбережжя, де англійським, французьким, голландським, датським, іспанським та португальським колонізаторам протистояли ранньополітичні утворення, які робили лише перші кроки на шляху до державотворення. До кінця XVIII ст. Африка викликала інтерес у Європейців лише як джерело постачання невольників, золота, а також різноманітних специфічних товарів. Студенти повинні зазначити, що основним напрямом європейської колоніальної експансії в Африці на етапі промислово-капіталістичного розвитку стала боротьба за встановлення прямого воєнно-політичного контролю над «Чорним континентом» з метою його інтенсивнішого економічного використання як сировинного придатка та ринку збуту. Необхідно розповісти які африканські

країни вели інтенсивну боротьбу проти колоніального поневолення, і яким чином країни Африки були поділені на колоніальні володіння імперіалістичних європейських держав — Франції, Великобританії, Німеччини, Бельгії, Італії, Португалії та Іспанії.

Основні дати:

1682 – 1705 рр. — правління Іясу I із династії Соломонідів (в Ефіопії).

1855 – 1868 рр. — правління Теодроса II (каса).

1855 р. — завершення політичного возз'єднання Ефіопської держави.

1867 – 1868 рр. — англо-ефіопська війна.

1889 – 1913 рр. — правління негусе негеста в Ефіопії Менеліка II.

1890 р. — італійські війська окупували північноефіопську область Тегре.

1906 р. — англо-франко-італійська угода про поділ Ефіопії на сфери впливів за збереження формальної політичної незалежності держави Соломонідів.

1660 – 1750 рр. — правління в Сегу династії Кулібалі.

1750 – 1862 рр. — правління в Сегу династії Діара.

1772 р. — ліквідація рабства у Британії.

1794 р. — ліквідація рабства у Франції.

1805, 1811, 1814, 1824 рр. — чотири війни Британії проти Конфедерації народу Ашанті.

1863 – 1864 рр. — п'ята англо-ашантійська війна.

1852 – 1870 рр. — активні завоювання Франції у районі Судану.

1898 р. — колоніальне поневолення Західного Судану Францією.

1904 р. — включення Центрального Судану у систему колоніального володіння «Французька Екваторіальна Африка».

1899 р. — над Східним Суданом було проголошено спільне англо-єгипетське управління.

Опорні поняття і терміни:

Негус — в Ефіопії до скасування монархії (1975 березня) скорочений титул імператора (негусе негест – цар царів). Спочатку застосовувався до глав царств, васальних правителів і незначних князів, титул імператорів Ефіопії.

Геббар — так називали в Ефіопії особисто залежних селян нехристиянських областей.

Аддіс-Абебський мирний договір — договір підписаний 26 жовтня 1896 року між Італією та Ефіопією, після поразки першої у війні. За умовами угоди було анульовано Уччіальський договір 1889 року, Італія визнавала незалежність Ефіопії. Встановлювався тимчасовий кордон між Ефіопією та італійською Еритреєю по річкам Маребу, Белесі, Муні. Пізніше, згідно італійсько-ефіопському прикордонному договору ці межі були визнані постійними.

Манса — верховний правитель в державі Малі.

Фама — всесильний володар, правитель, «цар» у державі Сегу.

Тондіони — вояки рабського походження в державі Сегу.

Фульбе (самоназва — «розсіяні», пьоль, філані, фулані, фула, фуль, фульфульде, фуланке, масіна) — справіку скотарський напівкочовий народ, розсіяний більшими або меншими групами майже у всіх країнах Західної та Центральної Африки в смузі субсахарських саван.

Сокото — ісламська держава в північній Нігерії, створена в результаті джихаду Фулані на початку 1800-х років. Правитель Сокото іменувався халіфом, а його намісники — емірами. В Сокото було прийнято шаріатське право. Військовополонені часто перетворювалися на рабів, тому в Сокото зберігалися рабовласницькі відносини. На початку XX століття Сокото було включено до складу британського Протекторату Нігерія, проте регіональна еліта зберегла свою владу. В даний час султани Сокото зберегли свою владу як духовні наставники мусульман Нігерії.

Візір — в мусульманських монархіях титул сановника вищого рангу (аналог міністра), політичного або релігійного радника султана або халіфа. Титул Великий візір є приблизним відповідником європейського прем'єр-міністр. Зазвичай, великий візір очолює дорадчу раду при султані, яка виконує функції уряду. Титул вперше з'явився в до ісламській Персії, де візір був другою особою в державі після халіфа. Везір-і азам — головний візір. Садразам — великий візір.

Алькалі — мережа мусульманських суддів.

Амір аль-хаджі — «провідник паломників», так називають провідників великих груп паломників, що прямують в Мекку.

Емір або амір («вождь», «повелитель», «князь», «той, хто наказує, велить») — титул правителя або князя в деяких мусульманських країнах Азії й Африки, а також особа, що носить цей титул. Також уживається в значенні повелителя мусульман взагалі.

Маї — так називався правитель в держава Борну.

Канем — давня держава в Центральній Африці, на північний схід від оз. Чад; утворилася приблизно у VIII ст.; в XI ст. ісламізована; розквіт у XIII ст.; центр торгівлі, зокрема, рабами; протягом XIV — XVI ст. поглинута державою Борну, яка стала продовженням Канем.

Багірмі — африканська мусульманська держава народу багірмі, що існувала в XVI — XIX ст. на території теперішнього Південно-Західного Чаду. В державі існував феодальний лад. У 1897 — 1900 підкорена французами.

Вадай — середньовічний африканський султанат на території сучасного Чаду. Розташоване на північному сході від королівства Багірмі. Виник у периферійній частині королівства Дарфур у XVII ст. У 1912 році було включено до складу Французької Західної Африки.

Шейх (старець, старійшина) — керівник ордену дервішів або іншої організації в ісламі, почесне звання мусульманського духовенства, знавців та викладачів релігійних дисциплін, людей відомих своїм благочестям. В суфізмі шейх — наставник (муршид), під керівництвом якого проходити підготовку починаючі суфії, а з XII століття — також голова суфійського братства — таріка. В арабських країнах шейхом також називають голову роду чи племені, сільського старосту.

Мбанг — правитель у державі Багірмі.

Сеннар, Сеннарський султанат — феодальна держава в Північно-східній Африці (на території сучасної Республіки Судан). Виникло на початку XVI ст. Засновник — Амара Дунка (1504 — 1534). У роки розквіту (XVII—XVIII ст.) включало долину Ніла від кордону з Єгиптом до гирла Блакитного Ніла. Складалося з власне Синнар і підвладних йому територій. Етнічне ядро Синнар складали фунги; жили також нубійці, араби, беджа і інші народи. На значній частині території власне Синнар панувала арабська мова. Державною релігією був іслам суннітського толку. Поряд з феодальними стосунками зберігався рабовласницький устрій, а на околицях султанату — родоплемінні стосунки. У 1821 — 1822 Сеннар був завойований армією єгипетського паші Мухаммеда Алі.

Конфедерація народу Ашанті — протидержавне утворення, що контролювало межиріччя Вольни і Тано (сучасна Гана), в зоні знаменитого «Золотого Берега».

Гана, Республіка Гана — держава в Західній Африці, відома раніше під назвою Золотий Берег. На півночі Гана межує з Буркіна

Фасо, на заході з Кот-Д'Івуаром, на сході з Того, а з півдня омивається водами Гвінейської затоки Атлантичного океану.

Асантехен — верховний вождь ашантійської Конфедерації.

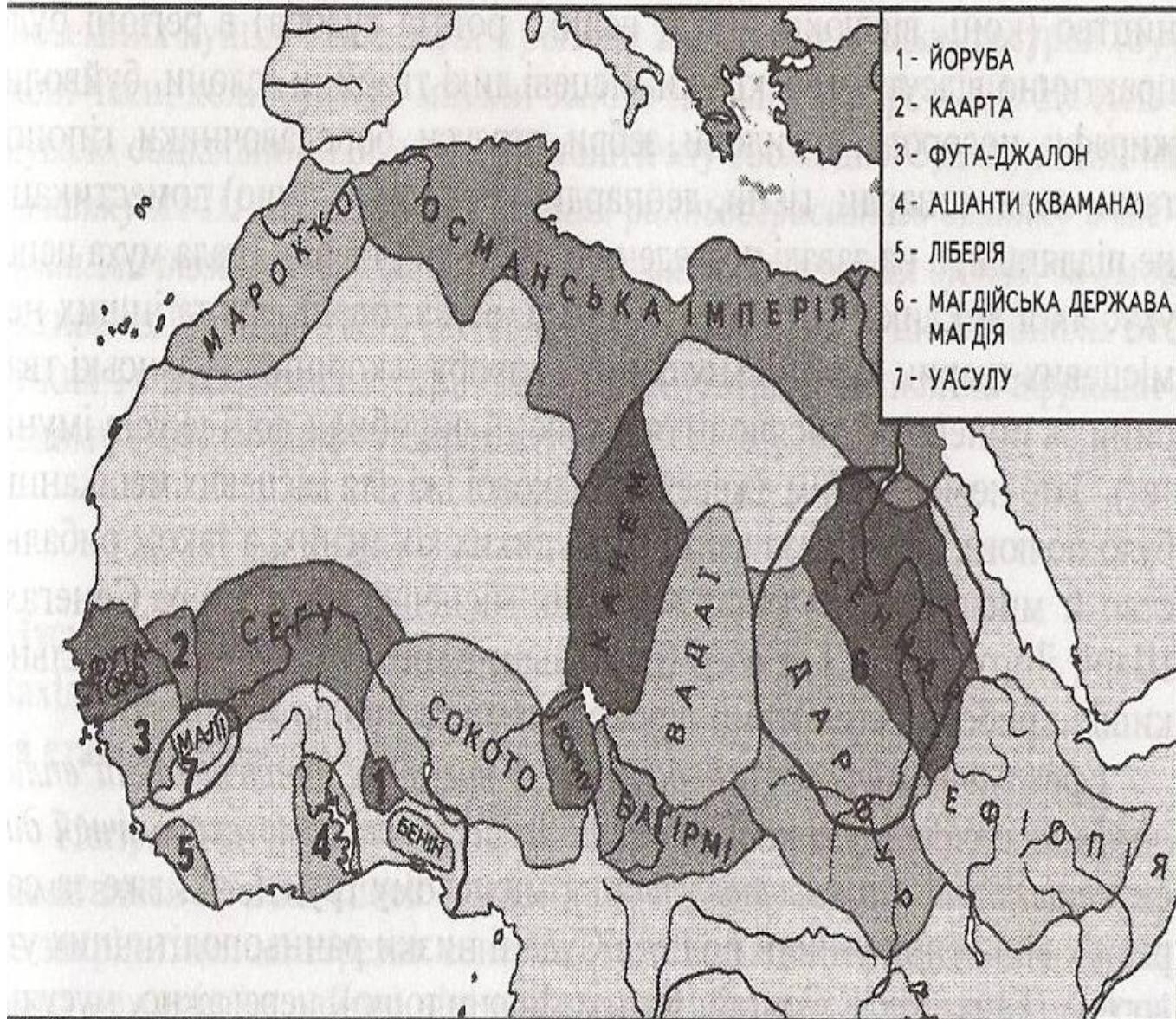
Французька Екваторіальна Африка — колоніальне володіння Франції в центральній Африці у 1910 – 1958 рр. До складу Французької Екваторіальної Африки входили Габон, Середнє Конго (Республіка Конго), Убангі-Шарі (Центральноафриканська республіка), Чад (з 1920 р.). Столиця (резиденція губернатора) — Браззавіль (в Конго). У 1911 р. в результаті Агадірської кризи Франція втратила частину території, яка ввійшла до німецької колонії Камерун, однак після поразки Німеччини у Першій Світовій війні ця територія була повернена Франції.

Під час Другої Світової війни Французька Екваторіальна Африка підтримувала сили «Вільної Франції», за виключенням Габона, який був підконтрольний уряду Віши до листопада 1940 р. У 1958 р. на референдумі території висловилися за автономію, у 1959 р. утворили Союз Республік Центральної Африки, а в серпні 1960 р. стали повністю незалежними.

Література

1. Бродський Р.М., Енольський З.А. Нова історія країн Азії та Африки (1870 – 1918). – К., 1971. – 267 с. – С. 221 – 261.
2. Губер А.А., Ким Г.Ф., Хейфец А.Н. Новая история стран Азии и Африки. – М.: Главная редакция восточной литературы изд-ва «Наука», 1975. – 543 с.
3. Рубель В.А. Нова історія Азії та Африки: Постсередньовічний Схід (XVIII – друга половина XIX ст.) – К.: Либідь, 2007. – 560 с. – С. 461 – 538.
4. Новая история стран Азии и Африки: Учеб. для студ. высш. учеб. заведений / Под ред. А.М. Родригеса: В 3 ч., ч. 3 — М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2004. – 400 с. – С. 293 – 267.
5. Нова історія Азії та Африки: колоніальний Схід (кінець XIX – друга третина XX ст.): навч. посіб. / В. І. Головченко, В. А. Рубель. – К.: Либідь, 2010. – 520 с. – С. 475, 487, 493 – 502.

СУДАН

**СТИСЛИЙ ОГЛЯД ОСНОВНИХ ПОДІЙ ІЗ ТЕМ ЯКІ
ВИНОСЯТЬСЯ НА САМОСТІЙНЕ ОПРАЦЮВАННЯ.
В'ЄТНАМ**

Дата	Подія	Короткі коментарі
Кінець XVI ст.	Розпад загально-в'єтської держави	Загально-в'єтська держава розпалася на два фактично незалежних князівства – Дангнгоай (зі столицею Тханглаунзі), де володарювали тюа із династії Чінів (1592 – 1787), і Дангчонг (зі столицею у м. Фусун), де правили тюа із династії Нгуєнів (1558 – 1802). Князівство Дангнгоай контролювало корінні в'єтські землі Північного В'єтнаму, управління якими на початку XVIII ст. здійснював четвертий представник династії Чінів – тюа Чінь Кан (1682 – 1709). Центральний і Південний В'єтнам залишався під владою нгуєнівської держави Дангчонг, якою керував на той час шостий тюа династії Нгуєн Фук Тю (1691 – 1725).
1771 р.	Повстання тайшонів	Масове антингуєнівське повстання, яке розпочали кримінально-рекетирські угруповання, які контролювали торгівельну мережу митниць і общинних та міжобщинних ринків Південного В'єтнаму. Очолив це повстання Нгуєн Ван Няк.
1778 р.	Розпад В'єтнаму на три держави	Повстання тайшонів досить швидко набрало форм війни, яка призвела до того, що В'єтнам офіційно розпався на три незалежні держави: північний В'єтнам, як і раніше, контролювали Чіні, в Центральному В'єтнамі володарювали тайшонські Нгуєни, а південь залишався за Нгуєнами.

1802 р.	Розгром тайшонів	Після того як померли лідери тайшонів (1792, 1793 р.) повстання пішло на спад. Нгуєнівські піддані зневірилися у новій владі, після того, як вона почала будувати тайшонську державу в канонах найжорсткішої східної деспотії, тому більшість тайшонських підданих зустрічала війська Нгуен Фук Аня як визволителів. Цього року під контроль Нгуєнів перейшла їхня столиця Фусуан, а потім всі в'єтські землі були об'єднані в межах єдиної держави, правителем якої став Нгуен Фук Ань.
1838 р.	Утворення держави Дайнам	Імператор Нгуен Тхань То дав своїй імперії нову назву – Дайнам («Великий Південь»), тим самим висловивши претензії на воєнно-політичне домінування в межах усього Індокитаю.
1858 р.	Проникнення до В'єтнаму Франції	Це було перше проникнення французів до В'єтнаму, вони атакували порт Дананг, розташований за сто кілометрів від столичного Хюе. Уже в перших боях виявилася абсолютна воєнно-технічна перевага європейців, тому за декілька днів Дананг був узятий штурмом.
1862 р.	Сайгонський мирний договір	Договір В'єтнаму із Францією, за умовами якого під контроль французів переходили три східні провінції Південного В'єтнаму (з них була утворена французька колонія Кохінхіна). Дайнам мав сплатити Франції контрибуцію у розмірі 4 млн. срібних донгів, повернути всіх бранців, відкрити ріку Меконг із притоками і три найбільші Дайнамські порти для вільної торгівлі з європейцями.

1874 р.	Договір про «вічний мир, дружбу і союз»	<p>Наприкінці 1873 р. французи захопили Ханой, а в березні 1874 р. Нгуен Зик Тонг змушений був підписати із Францією договір, умови якого фактично позбавляли В'єтнам статусу суверенної держави.</p> <p>Цей договір передбачав перехід під контроль французів усієї Намкі, зрівняння у правах в'єтнамських католиків з представниками інших конфесій, встановлення французького контролю над усіма портовими митницями В'єтнаму, і внаслідок цього зобов'язувався узгоджувати свою зовнішню політику із Францією.</p>
1884 р.	Хюеська угода	<p>Відповідно до статей угоди державний суверенітет Дайнаму ліквідовувався, а терени В'єтнаму ділилися на три області: південну Кохінхіну у статусі класичної французької колонії, північний Тонуін у статусі французького протекторату та центральний Аннам де формально зберігався інститут в'єтнамських імператорів з династії Нгуен. Тому в історії В'єтнаму розпочалася епоха реальної французької колоніальної залежності.</p>

ІНДОНЕЗІЯ

Дата	Подія	Короткі коментарі
1568р.	Утворення султанату Бантам	<p>В зоні Зондської протоки виникли нові державні утворення, що об'єдналися в незалежний султанат Бантам. До нього увійшли прилеглі до протоки землі як з боку Яви, так і Суматри. Однойменною столицею цієї держави перетворилася до кінця XVI ст. на один з великих торгових центрів не тільки за мірками Південно-Східної</p>

		Азії, але і всього азіатсько-африканського світу.
1596 р.	Проникнення на Яву європейців	На о. Ява висадились перша голландська експедиція, а пізніше через чотири роки уклали перший договір з правителем острова Амбон про споруду там факторії і закупівлі пряностей.
1652р.	Договір голландців із князівством Матарам	Цього року голландська Ост-Індська компанія підписала договір з князівством Матарам, за яким його правитель визнавав право голландців на земельні володіння на о. Ява. Сам Матарам на той час представляв для Голландії інтерес перш за все, як постачальник продовольства для інших її володінь на о. Ява.
Кінець XVII початок XVIII ст.	Повстання проти Голландії	В результаті колоніальних завоювань по всій Яві спалахнули повстання проти голландського панування. У 1674 р. – в Матарамі яке завершилося поразкою повсталих, потім повстання у Східній Яві під проводом Сурапаті.
1811 – 1813 рр.	Проникнення англійців в Індонезію	В 1811 р. до берегів Індонезії підпливла англійська військова ескадра, яка без бою захопила Батавію. Незабаром англійці приєднали до своїх володінь Джокьякарту, де у влади поставили лояльного до себе правителя, частину території Палембанга і Бантам.
1871 р.	Суматранський трактат	Паралельно з голландцями, активну економічну політику відносно Індонезії проводять США і Великобританія. Прагнучи компенсувати втрати, голландці ухвалили рішення підпорядкувати своїй владі султанат Аче на Суматрі.

		Почалася боротьба цього султанату за незалежність. Суматранській трактат 1871 р. визначив, що Великобританія згодиться на захоплення Голландією території Північної Суматри за умови, що голландці і англійці там матимуть рівні права.
1873 — 1904	Ачехська війна	Національно-визвольна війна народу султанату Аче (на півночі о. Суматра, Індонезія) проти голландських колонізаторів. В 1871 Англія і Голландія уклали договір, за яким Голландія в обмін на свою колонію в Африці одержала згоду на захоплення Аче. Голландія зажадало від султана Аче укладення договору, що перетворював султанат в безправного васала голландських колонізаторів. Діставши відмову, Голландія в березні 1873 розпочала воєнні дії проти Аче. Війська султанату наполегливо чинили опір, наносили голландцям великі втрати. Лише в кінці 1879 голландцям вдалося закріпитися в прибережних р-нах султанату. У внутрішніх р-нах вони зустріли наполегливий опір, що перетворився на тривале народне повстання. Не зумівши зламати боротьбу народу війською шляхом, голландці схилили на свою сторону феодалів, обіцяючи зберегти за ними спадкові землі, право управління їх володіннями. Не дивлячись на зради феодалів і нерівність в силах, народ Аче близько 30 років вів наполегливу партизанську боротьбу за свою незалежність.
Кінець XIX ст.	Поділ Індонезії	В цілому індонезійський архіпелаг був роздільний на сфери впливу таким

		чином: під контролем Великобританії знаходилися Саравак і британське Північне Борнео. Тимор контролювала Португалія, а Нова Гвінея була розділена між Великобританією і Німеччиною. В 1885 р. територією Північного Борнео (Сабах) поступилося Іспанією на користь Великобританії. В тому ж році Великобританія і Німеччина поділили між собою Нову Гвінею.
--	--	---

АФГАНІСТАН

Дата	Подія	Короткі коментарі
1729 р.	Захоплення Афганістану Надір-шахом	Міжплемінна ворожнеча абдалі (з центром у Гераті) й гільзаїв (з центром у Кандагарі) завадила всеафганському політичному об'єднанню, тому невдовзі їхні землі знову стали жертвою навали із заходу — в 1729 р. сюди прийшов з Ірану шах Надір. Спочатку він без особливих труднощів заволодів Гератом, розгромивши абдалі, а в 1738 р., після виснажливої воєнної кампанії, здолав гільзаїв, взявши штурмом Кандагар. І лише після смерті Надіра в 1747 р. й розпаду його імперії афганці знову здобули незалежність. Процес власного пуштунського державотворення, нарешті, завершився формуванням суверенної афганської держави — першої в історії.
1761 р.	Битва на Паніпатському полі	Воєнні успіхи Ахмед-шаха були досить вражаючими. В результаті майже безперервних набігів на сусідні країни дурані спромоглися протягом 1748 — 1754 рр. включити до складу

		своєї держави Пенджаб і Кашмір, Сінд і Белуджистан, Сеїстан, Хорасан і Бадахшан. Апогеем воєнно-політичних успіхів молодії афганської держави стала боротьба з маратхами за домінування в Північній Індії, яка завершилася блискучою перемогою пуштунів у битві, що відбулася в 1761 р. на Паніпатському полі.
1826 р.	Прихід до влади Дост-Мухаммеда	<p>Цього року Дост-Мухаммед, який на той час контролював стратегічно й політично важливий для країни Кабул, був проголошений на джирзі свого племені еміром, після чого енергійно взявся за зміцнення Кабульського емірату з прицілом на встановлення своєї влади над усім Афганістаном. Для цього Дост-Мухаммед узяв під жорсткий державний контроль усі караванні шляхи регіону. Отримавши завдяки транзитним доходам додаткові фінансові ресурси, він спрямував їх на створення державних майстерень, в яких виготовлялися довгоствольні і надзвичайно ефективні мушкети. Збільшилася чисельність регулярної емірської армії, до якої на засадах найманства набирали професійних вояків.</p> <p>У 1836 р. Дост-Мухаммеда було офіційно проголошено еміром усього Афганістану. Так була заснована нова Баракзайська династія афганських емірів, яким судилося керувати країною до 1978 р.</p>
1838 р. – 1842 р.	Перша англо-афганська війна	Це війна яку британці розв'язали в 1838 р. з метою істотного послаблення, а за можливості й розчленування новоутвореного Афганського емірату.

		<p>З ініціативи англійського генерал-губернатора Індії лорда Окленда для вторгнення в Афганістан британці зосередили 30-тисячну армію під командуванням генерала Мак-Нотена. Війська Дост-Мухаммеда налічували всього 15 тис. вояків і були гірше озброєні. У серпні 1839 р. англійці увійшли в Кабул, де офіційно «повернули» кабульський емірський престол Шуджі аль-Мульку. Реальними правителями Афганістану стали англійський дипломатичний агент у Кабулі сер Алекс Бьорнс та командувач окупаційних військ генерал Ельфінстон.</p> <p>Але у листопаді 1841 р. розпочалося повстання в Кабулі, повсталі штурмом взяли резиденцію британського губернатора й убили всіх, кого там знайшли. Цілковитий розгром британського експедиційного корпусу дорого обійшовся ініціаторам афганської авантюри: безпосередні керівники загинули, а губернатор Індії лорд Окленд втратив свою посаду.</p>
1878 — 1880 рр.	Друга англо-афганська війна	<p>Це колоніальна війна Англії з метою встановлення контролю над Афганістаном.</p> <p>В 1878 — 1879 рр. англо-індійські війська під командуванням генерал-майора Фредеріка Робертса, розгромивши в декількох селищах афганців, захопили Желалабад, Кандагар і Кабул. Зазнавши поразку емір Шер-Алі, залишивши владу своєму сину Якуб-хану.</p> <p>Якуб-хан, ставши новим еміром Афганістану, уклав Гандамакський</p>

		<p>договір 1879 року, за яким поступився Англії частиною своєї території і допустив до Кабула англійського резидента, сера Луїса Каваньярі.</p> <p>З кінця 1879 року в Афганістані розрослося народне повстання, в якому взяло участь до 100 тис. чоловік. В липні 1880 року війська Айюб-хана, рушивши від Герата до Кандагару, завдали англійцям поразки в битві у села Майванд. Але біля стін Кандагара Айюб-хан був розгромлений військами Робертса, що підійшли з Кабула. В 1881 році він знов рушив до Кандагару, але, зазнавши поразку, тікає до Персії.</p> <p>В цей час повертається Абдурахман-хан. Весною 1880 він покинув Самарканд і з'явився в Афганському Туркестані, де незабаром зібрав значне число прихильників.</p> <p>За пропозицією командування британською армією для переговорів з Абдурахман-ханом був відправлений англійський урядовець Лепел Гріффін. В ході переговорів Абдурахман-хан добився від британців визнання його правителем всього Афганістану. 22 липня 1880 князі Східного і Середнього Афганістану проголосили Абдурахман-хана новим еміром. Встановивши в кабулі новий уряд англійці покинули країну.</p>
--	--	---

АФГАНІСТАН

ЄГИПЕТ

Дата	Подія	Короткі коментарі
1517 р.	Завоювання Єгипту турками	<p>У XVI ст. більшість арабських країн були завойовані турецькими феодалами і включені до складу імперії Османа. У числі перших, хто втратив свою політичну незалежність, був Єгипет, панування в якому знаходилося в руках мамлюков.</p> <p><u>Мамлюки</u> – своєрідна військово-феодална каста, організована спочатку як султанська гвардія з полонених або куплених рабів і що стала з часом самостійною силою. На чолі начальників мамлюкських загонів, беїв, стояв султан, резиденція якого знаходилася в Каїрі.</p> <p>Вступивши до Каїра на початку 1517 р. і не зустрівши опору, турецька армія Селіма I піддала грабежу єгипетську столицю. Мамлюкські загони відступали до Верхнього Єгипту, де були остаточно розгромлені турками.</p>
1769 р.	Повстання мамлюків	<p>У 1769 р., під час російсько-турецької війни, мамлюкський правитель Алі-бей підняв повстання, проголосив незалежність Єгипту від імперії Османа і незабаром прийняв титул «султана Єгипту і обох морів». Командувач російським флотом в Егейському морі А. Орлов надав деяку підтримку Алі-бею, що допомогло останньому успішно чинити опір турецьким військам.</p>

		Хоча повстання і було придушено, а сам Алі-бей убитий, влада мамлюкських беїв не ослабла.
1798 р.	Проникнення французів до Єгипту	Після того, як Франція втратила свої колонії в Індії Наполеон Бонапарт вирішує розпочати експедицію в Єгипет. У липні 1798 р. французькі війська під командуванням Наполеона висадилися в Александрії. Як вже мовилося, фактично влада в Єгипті належала тоді не туркам, а мамлюкським беям. У битві у пірамід французи розгромили мамлюків і вступили до Каїра, окупувавши значну частину країни. Не дивлячись на ці перемоги, французам не вдалося утриматися в Єгипті.
Жовтень 1798 р.	Повстання в Каїрі	<p>У жовтні 1798 р. в Каїрі відбулося антифранцузьке повстання. Мечеть аль-азхар знов стала центром народного повстання, яке Наполеон насилу подавив. Знищення французьких кораблів англійським флотом генерала Нельсона в битві при Абукірі (1798 р.) позбавило французьку армію можливості отримувати підкріплення і постачання з Франції. Турецький султан Селім III оголосив Франції війну і, уклав на початку 1799 р. союз з Росією та Англією</p> <p>У березні 1800 р., жителі столиці знов підняли повстання, знищивши порівняно невеликий французький гарнізон. У серпні 1801 р., активізувавши свої дії,</p>

		мамлюки, турки і англійці змусили французів покинути Єгипет.
1803 р.	Ам'єнський мирний договір	<p>У 1803 р. під тиском Франції англійські війська були виведені з Єгипту. За умовами Ам'єнського мирного договору Єгипет був повернений турецькому султанові. Новий період в історії Єгипту пов'язаний з ім'ям начальника албанського корпусу, що входив раніше до складу турецької армії, Мухаммеда Алі. Албанський корпус був направлений до Єгипту для боротьби з Наполеоном. У 1803 р. при його сприянні в Каїрі утвердилось панування мамлюків. Проте в 1804 р., у відповідь на спроби мамлюків відродити старі порядки, в Каїрі спалахнуло повстання, очолив яке Мухаммед Алі.</p>
1839 р.	Початок воєнних дій між Єгиптом і Туреччиною	<p>Після поразки Туреччини у війні з Росією 1828 – 1829 рр. Мухаммед Алі зважився на відкриту боротьбу проти султана.</p> <p>У результаті літом 1839 р. почалися військові дії між турецькими і єгипетськими військами. 24 червня 1839 р. в Північній Сирії при Нізібе єгипетська армія отримала рішучу перемогу. Турецький флот перейшов на сторону Мухаммеда Алі. В цей же час помер султан Махмуд II, його наступником став його 16-річний син Абдул-меджід. Мухаммед Алі побачив в цьому нову можливість захопити владу в імперії Османа.</p>

		<p>Але в наслідок тиску Англії на Єгипет у січні 1841 р. Мухаммед Алі був вимушений повернути турецький флот, що перейшов на його сторону.</p>
1882 р.	Окупація Єгипту Англією	<p>У червні 1882 р. в Константинополі була скликана конференція з єгипетського питання. Англійські делегати були вимушені приєднатися до протоколу, який зобов'язував всі європейські країни не удаватися до анексії або окупації єгипетської території.</p> <p>Проте командир англійської ескадри, що стояла на Александрійському рейді, віце-адмірал Сеймур, не чекаючи затвердження протоколу конференції, направив військовому губернаторові Александрії провокаційну вимогу. Вона полягала в тому, щоб єгиптяни припинили будівництво фортів, що проводилося ними. Англійський ультиматум, вручений 10 липня 1882 р. пропонував виконати цю вимогу за 24 години.</p> <p>11 липня англійський флот піддав Александрію запеклому 10-годинному бомбардуванню. Розпочалася війна. Але Єгипет на той час не мав достатньої сили, щоб протистояти іноземній експансії.</p>
1883 р.	Створення Законодавчої ради	<p>У 1883 р. були створені Законодавча рада і Генеральні збори, що представляли тільки найбільш заможні верстви. Вся</p>

		виконавча влада виявилася зосередженою в руках англійського генерального консула, що зберігав повний контроль над діяльністю кабінету на чолі з прем'єр-міністром і що спирався на окупаційну армію. Реальна влада зберігалася за англійськими колонізаторами, але сам факт існування як законодавчої палати, так і кабінету міністрів був покликаний підкреслити, що Єгипет має особливий статус. Статус напівколонії, Англія не наважилась приєднати Єгипет до Британської імперії.
--	--	---

ОМАН

Дата	Подія	Короткі коментарі
1507 р.	Проникнення Португальців	У 1507 р. португальська армада під керівництвом адмірала Альфонсо де Альбукерка встала на рейд біля мису Ра'с аль-хадд. Менш ніж за місяць португальці, грабуючи і руйнуючи прибережні міста, підпорядкували все побережжя і пішли в Перську затоку для подальших завоювань. У ряді міст були залишені гарнізони, а острів Ормуз був перетворений на основну базу португальців. Міжплеменні розбіжності не дозволили Оману організувати гідну оборону від загарбників. В результаті окупованим виявилось не тільки побережжя, але і володіння Омана в Східній Африці.
1624 р.	Початок вигнання	У 1624 р. більшість племен

	європейців	<p>вибрали імамом Омана Насера бін Муршида бін Султана аль-Йарібі, який почав успішні військові дії проти європейців. У 1649 р. війська імама оточили Маскат, і лише смерть Насера перешкодила капітуляції португальців. У 1650 р. Маскат був узятий новим імамом, племінником Насера Султаном бін Сайфом аль-Йарібі. Після цього Султан змусив здатися воєначальників у фортеці Мірані, а в 1652 р. португальці були видворені з островів Занзібар і Пемба. Цим завершилася півторастолітня португальська присутність в Омані.</p>
1718 р.	Боротьба оманської влади	<p>У правління Султана бін Сайфа, а також його синів Балараба бін Султана (1679 – 1692) і Сайфа бін Султана (1692 – 1711) до складу держави Омана були включені території від Східної Африки до Бахрейна, включаючи територію князівств на південному березі Перської затоки. У 1718 – 1720 рр. оманці захопили ряд островів біля іранського побережжя. Кораблі Омана нанесли ряд поразок флоту англійської Ост-Індської компанії і практично закрили для англійців вхід в Перську затоку.</p>
Початок XVIII	Боротьба кланів	<p>При Султані бін Сайфе II (1711-1719) правляча династія опинилася перед лицем істотних внутрішніх проблем. Основа їх була закладена, коли Султан бін</p>

		<p>Сайф I передав престол своєму синові, а подальші правителі продовжили практику передачі влади в спадок. Суперечності виявилися при перших економічних труднощах, які викликані непомірними витратами на будівництво фортеці аль-хазм, і після смерті Султана бін Сайфа II в 1719 р. розпочалася багаторічна війна між кланами і племенами. Два спадкоємці – Моханн і Сайф бін Султан II – отримали однакові права на престол, причому одного з них вибрали племена, а іншого – релігійні лідери. Послідувала запекла боротьба за владу в клані Йарібів. В результаті братовбивчої винив 1743 р. Оман залишився без обох претендентів на престол.</p>
1749 р.	Прихід нової династії.	<p>Після смерті Моханна і Сайфа Опір іранцям очолив колишній губернатор Сохара Ахмад бін Саїд Аль Бу Саїд, який у 1749 р. отримав титул імама. Так на зміну аль-Йарібі прийшла нова династія Бу Саїдов, що править і в даний час.</p>
1792 р.	Поділ Омана	<p>Після смерті Хамада бін Саїда в 1792 р. знов почалася кровопролитна боротьба за владу, яка завершилася розділенням Омана. За договором, підписаним в Биркі в 1793 р., імаму Саїду відійшов Рустак, його братові Кайсу – Сохар, а Султан бін Ахмад закріпився в Маскаті.</p>
1798 р.	Початок англійської	<p>У 1798 р. Англія змогла укласти з Маскатом перший в</p>

	експансії	Перській затоці договір. За грошову субсидію і обіцянку допомог у вирішенні регіональних проблем Султан бін Ахмад зобов'язався: визнати переважне право Ост-індської компанії на торгівлю і навігацію в затоці; підтримувати Англію в міжнародних справах; сприяти флоту Англії в боротьбі з флотом Франції; відмовляти підданам Франції в перебуванні на території Маската.
1861 р.	Встановлення Британського панування	Відкрита британська експансія розпочалася через деякий час після смерті Сейіда Саїда (1856 р.). Його спадкоємці, не без участі англійських агентів, в 1861 р. розділили державу на два незалежні султанати – в Маскаті і в Занзібарі. Таким чином Англії вдалося фактично покласти край державі Омана. Британській дипломатії вдалося витіснити німців з Омана. У 1891 р. султанові Маската був нав'язаний секретний договір, по якому Великобританія остаточно встановила протекторат над Маскатом. У 1892 р. такий договір з Англією були вимушені укласти правителі Договірного Омана.
1895 р.	Поретворення Омана в колонію	У 1895 р. в Омані вибухнула політична криза, основними причинами якої стали сепаратистські настрої, а також незадоволеність племінних вождів відвертою проанглійською політикою правителя Фейсала.

		<p>Бунтівні племена захопили Маскат, і султан втік в порт Джалалі. Британці не допомогли. Тоді султан звернувся до французів. За підтримку Фейсал надав французькому флоту базу в Бендер Джісса поблизу Маската, порушивши таким чином договір 1891 р. Відповідь Британської імперії на цей демарш послідувала швидко. У 1899 р. султанові був пред'явлений ультиматум: або французи видворяються з Бендер Джісса, або палац султана буде бомбардований найжорстокішим чином. Фейсал поступився англійцям.</p> <p>В ХХ ст. Оман вступав вже як протекторат Британії, і залежав від метрополії як політично, так і економічно.</p>
--	--	---

ОСНОВНІ ДИНАСТІЇ НОВОГО ЧАСУ КРАЇН АЗІЇ ТА АФРИКИ

ЯПОНІЯ

Японська династія самураїв Токугава			
№	Правитель	Роки життя	Роки правління
	Токугава Ієясу	1543—1616	1603—1605
	Токугава Хідетада	1579—1632	1605—1623
	Токугава Іеміцу	1604—1651	1623—1651
	Токугава Ієцуна	1641—1680	1651—1680
	Токугава Цунайосі	1646—1709	1680—1709
	Токугава Ієнобу	1662—1712	1709—1712
	Токугава Ієцугу	1709—1716	1713—1716
	Токугава Йосімуне	1684—1751	1716—1745
	Токугава Ієсіге	1712—1761	1745—1760
0	Токугава Ієхару	1737—1786	1760—1786
1	Токугава Ієнарі	1773—1841	1787—1837
2	Токугава Ієйосі	1793—1853	1837—1853
3	Токугава Ієсада	1824—1858	1853—1858
4	Токугава Іємоті	1846—1866	1858—1866
5	Токугава Йосінобу	1837—1913	1866—1867

Імператори Японії від нового часу по сьогодні		
	Ім'я імператора	Роки правління
	Ґо-Йодзей	1586 — 1611
	Ґо-Мідзуноо	1611 — 1629
	Мейсьо	1629 — 1643
	Ґо-Комьо	1643 — 1654
	Ґо-Сай	1655 — 1663
	Рейген	1663 — 1687
	Хігасіяма	1687 — 1709
	Накамікадо	1709 — 1735
	Сакураматі	1735 — 1747
	Момодзоно	1747 — 1762
0	Ґо-Сакураматі	1762 — 1770
	Ґо-Момодзоно	1770 — 1779

1		
2	Кокаку	1779 — 1817
3	Нінко	1817 — 1846
4	Комей	1846 — 1867
5	Мейдзі	1867 — 1912
6	Тайсьо	1912 — 1926
7	Сьова	1926 — 1989
8	Акіхіто	1989 —

КИТАЙ

Династія Цин			
	Ім'я імператора	Ім'я-гасло	Роки правління
	Ши-цзу	Фу-Лінь	1644 – 1661
	Сюаньє	Кансі	1662 – 1722
	Іньчжен	Юнчжен	1723 – 1735
	Хунлі	Цяньлун	1736 – 1795
	Юн'янь	Цзяцин	1796 – 1820
	Міньнін	Даогуан	1821 – 1850
	Ічжу	Саньфин	1851 – 1861
	Цзайчунь Правила його мати Ци Сі до 1908 р.	Тунчжи	1862 – 1875
	Цзайтяня	Гуансюй	1875 – 1908
0	Пу І		1908 – 1912

ІНДІЯ

Губернатори Бенгалії		
	Ім'я	Роки правління
	Лорд Роберт Клайв	1765 – 1767
	Генрі Верелст	1767 – 1769
	Джон Картєє	1769 – 1773
Генерал-губернатори Бенгалії		
	Уоррен Гастінгс	1774 – 1785
	Сер Джон Макферсон	1785 – 1786
	Лорд Корнуолліс	1786 – 1793
	Сер Джон Шор	1793 – 1796
	Лорд Корнуолліс	1796 – 1798

	Сер Елуред Кларк	1798
	Лорд Уелслі	1798 – 1805
	Лорд Корнуолліс	1805
	Сер Джордж Барлоу	1805 – 1807
0	Лорд Мінто	1807 – 1813
1	Лорд Гастінгс	1813 – 1823
2	Джон Адам	1823
3	Лорд Амхерст	1823 – 1828
4	Лорд Баттеруорт Бейлі	1828
5	Лорд Бентінк	1828 – 1835
Генерал-губернатори Індії (з 1833 р.)		
	Лорд Меткаф	1835 – 1836
	Лорд Окленд	1836 – 1842
	Лорд Елленборо	1842 – 1844
	Сер Генрі Хардінг	1844 – 1848
	Лорд Далхаузі	1848 – 1856
	Лорд Каннінг	1856 – 1862
Віце-королі (з 1858 р.)		
	Лорд Елджин	1862 – 1864
	Сэр Джон Лоуренс	1864 – 1869
	Лорд Мэйо	1869 – 1872
	Лорд Нортбрук	1872 – 1876
	Лорд Литтон	1876 – 1880
	Лорд Райпон	1880 – 1884
	Лорд Дафферин	1884 – 1888
	Лорд Лэнсдаун	1888 – 1894
	Лорд Елджин	1894 – 1899
0	Лорд Керзон	1899 – 1905
1	Лорд Минто	1905 – 1910
2	Лорд Хардинг	1910 – 1916
3	Лорд Челмсфорд	1916 – 1921
4	Лорд Редінг	1921 – 1926
	Лорд Ирвин	1926 – 1931

5		
6	Лорд Уиллингдон	1931 – 1936
7	Лорд Линлитгоу	1936 – 1943
8	Лорд Уэйвелл	1943 – 1947
9	Лорд Маунтбеттен	1947 – 1948

ОСМАНСЬКА ІМПЕРІЯ

Правителі Османської імперії		
	Ім'я правителя та титул правителя	Роки правління
	Осман I (улубей)	1299 — 1324
	Орхан (улубей)	1324 — 1362
	Мурад I (султан)	1362 — 1389
	Баязид I Ілдірим (султан)	1389 — 1402
	Сулейман Челебі (султан)	1403 — 1411
	Мехмед I Челебі (султан)	1413 — 1421
	Муса Челебі (султан)	1413 — 1421
	Мурад II (султан)	1421 — 1444, 1446 — 1451
	Мехмед II Фатіх (султан) падишах	1444 — 1446, 1451 — 1453, 1453 — 1481
0	Баязид II Дервиш (падишах)	1481 — 1512
1	Селім I Явуз (падишах)	1512 — 1520
2	Сулейман I Кануні (падишах) халіф	1520 — 1566, 1544 — 1566
3	Селім II (падишах, халіф)	1566 — 1574
4	Мурад III (падишах, халіф)	1574 — 1595
5	Мехмед III (падишах, халіф)	1595 — 1603
6	Ахмед I (падишах, халіф)	1603 — 1617
7	Мустафа I (падишах, халіф)	1617 — 1618, 1622 — 1623
8	Осман II (падишах, халіф)	1618 — 1622

9	Мурад IV (падишах, халіф)	1623 — 1640
0	Ібрагім I (падишах, халіф)	1640 — 1648
1	Мехмед IV (падишах, халіф)	1648 — 1687
2	Сулейман II (падишах, халіф)	1687 — 1691
3	Ахмед II (падишах, халіф)	1691 — 1695
4	Мустафа II (падишах, халіф)	1695 — 1703
5	Ахмед III (падишах, халіф)	1703 — 1730
6	Махмуд I (падишах, халіф)	1730 — 1754
7	Осман III (падишах, халіф)	1754 — 1757
8	Мустафа III (падишах, халіф)	1757 — 1774
9	Абдул-Хамід I (падишах, халіф)	1774 — 1789
0	Селім III (падишах, халіф)	1789 — 1807
1	Мустафа IV (падишах, халіф)	1807 — 1808
2	Махмуд II (падишах, халіф)	1808 — 1839
3	Абдул-Меджид I (падишах, халіф)	1839 — 1861
4	Абдул-Азіз (падишах, халіф)	1861 — 1876
5	Мурад V (падишах, халіф)	1876
6	Абдул-Хамід II (падишах, халіф)	1876 — 1909
7	Мехмед V Решад (падишах, халіф)	1909 — 1918
8	Мехмед VI Вахідеддін (падишах, халіф)	1918 — 1922
9	Абдул-Меджид II (падишах, останній халіф)	1922 — 1924

КАМБОДЖА

Королі Удонга (1618 – 1863)

	Ім'я правителя	Роки правління
	Чей Четта II	1618 – 1628
	Утей I (Преах Утей I)	1628 – 1642
	регентство при То (Тхоммо Реатеа II)	1628 – 1629
	Тхоммо Реатеа II (То)	1629 – 1630
	Понья Ніу	1630 – 1640
	Анг Нон I (Батом Реатеа I)	1640 – 1642
	Рама Тхуфдей Чан (Чан-Ібрагім)	1642 – 1658
	Батом Реатеа II (Преах Батом Реатеа II)	1659 – 1672
	Чей Четта III	1672 – 1673
0	Анг Тей	1673 – 1674
1	Анг Нон	1674 – 1675
2	Чей Четта IV, перше правління	1675 – 1695
3	Утей I (Удаяраджа II)	1695 – 1695
4	Чей Четта IV, друге правління	1695 – 1699
5	Анг Ем	1699 – 1701
6	Чей Четта IV, третє правління	1701 – 1702
7	Тхоммо Реатеа III, перше правління	1702 – 1704
8	Чей Четта IV, четверте правління	1704 – 1706
9	Тхоммо Реатеа III, друге правління	1706 – 1710
0	Анг Ем, друге правління	1710 – 1722
1	Сатха II, перше правління	1722 – 1729
2	Анг Ем, третє правління	1729 – 1729
3	Сатха II, друге правління	1729 – 1737
	Тхоммо Реатеа III, третє	1738 – 1747

4	правління	
5	Тхоммо Реатеа IV	1747 – 1747
6	Анг Тонг, перше правління	1747 – 1749
7	Сатха II, третє правління	1749 – 1749
8	Чей Четта V	1749 – 1755
9	Анг Тонг, друге правління	1755 – 1758
0	Утей II (Преах Утей II)	1758 – 1775
1	Анг Нон II, (Анг Дуонг)	1775 – 1779
2	Анг Енг, перше правління	1779 – 1782
3	Му, вищий чиновник, регентство	1779 – 1782
4	Су, вищий чиновник, регентство	1779 – 1782
5	Бен, вищий чиновник, регентство	1779 – 1782
6	В'єтнамська окупація	1782 – 1794
7	Анг Енг, друге правління	1794 – 1796
8	Пок, вищий чиновник, регентство	1796 – 1806
9	Анг Тянь II	1806 – 1811
0	Анг Ем, регентство	1811 – 1813
1	Анг Снгуон, регентство	1811 – 1813
2	Анг Тянь II	1813 – 1834
3	Анг Мей (королева), перше правління	1834 – 1840
4	В'єтнамська окупація. (Фактично влада в країні в 1841 – 1860 гг. знаходилась в руках Анг Дуонга II)	1840 – 1844
	Анг Мей (королева), друге	1844 – 1845

5	правління	
6	Анг Дуонг II	1845 – 1860
Французька колонія (1863 – 1953)		
7	Нородом I	1859 – 1904
8	Сисоват	1904 – 1927
9	Сисоват Монівонг	1927– 1941
0	Нородом Сіанук	1941 – 1955

ТАЇЛАНД

Династія Чакрі		
	Ім'я правителя	Роки правління
	Рама I	1782 – 1809
	Рама II	1809 – 1824
	Рама III	1824 – 1851
	Рама IV	1851 – 1868
	Рама V Великий	1868 – 1910
	Рама VI	1910 – 1925
	Рама VII	1925 – 1935
	Рама VIII	1935 – 1946
	Король Рама IX	1946 — по сьогодні

ІРАН

Династія Афшарідів		
	Ім'я правителя	Роки правління
	Надір-шах	Вакіл 1732 — 1736 Шахиншах 1736 — 1747
	Реза Кули-хан	Вакіл 1738 — 1740
	НасрОлла-хан	Вакіл 1740 — 1747
	Алі Аділ-шах	Шахиншах 1747 — 1748
	Солтан Ібрахім-шах	Шахиншах 1748 — 1749
	Шахрох-шах	Шахиншах 1749 — 1795
Династія Зендів		
	Вакіл од-Даула Мохаммад Карім-хан	Вакіл 1760 – 1779
	Абу-л-Фатх-хан	Вакіл 1779
	Мохаммад Алі-хан	Вакіл 1779
	Ітізад од-Даула Мохаммад Садик-хан	Вакіл 1779–1782
	Джафар-шах	Шахиншах 1785 – 1789

	Лотф Алі-шах	Шахиншах 1789 – 1794
	Хосров-хан	Вакіл 1791 – 1794
	Алі Мурад-шах	Шахиншах 1782 – 1785
Династія Каджарів		
	Ага Мухаммед-шах	Беглербег Азейбарджану 1757—1796 Шахиншах 1796 – 1797
	Хосейн Кули-хан	Беглербег Дамгана 1769 — 1777
	Фатх Алі-шах	Шахиншах 1797 – 1834
	Аббас-Мірза	Валіахд 1800 – 1834
	Мухаммед-шах	Шахиншах 1834 – 1848
	Насреддин-шах	Валіахд 1835 — 1848 Шахиншах 1848 – 1896
	Мозафереддін-шах	Валіахд 1862 — 1896 Шахиншах 1896 – 1907
	Мухаммад Алі-шах	Валіахд 1896 — 1907 Шахиншах 1907 — 1909
	Султан Ахмад-шах	Валіахд 1907 — 1909 Шахиншах 1909 — 1925 Шахиншах у вигнанні 1925 – 1930
0	Фарідун-мірза	Валіахд у вигнанні з 1930
1	Мухаммад Хасан-шах	Валіахд 1909 — 1925 Валіахд у вигнанні 1925 — 1930 Шахиншах у вигнанні з 1930

ТЕМИ ІНДИВІДУАЛЬНО-НАВЧАЛЬНО ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ

З КУРСУ «НОВА ІСТОРІЯ КРАЇН АЗІЇ І АФРИКИ»

Теми рефератів:

1. Колоніальна система і роль країн Азії і Африки в світовій економічній системі.
2. Народні повстання в Індонезії в середині ХІХ ст.
3. Реформатори та їх роль у соціальному розвитку народів Сходу.
4. Індонезія в роки першої світової війни.
5. Індійська культура на рубежі нового часу.
6. Культура народів Азії і Африки в нову добу.
7. Опіумні війни в Імперії Цин.
8. Великі повстання народів Азії середини ХІХ ст.
9. Індія в роки першої світової війни.
10. Україна в планах турецьких султанів.
11. Втручання Англії, Франції, США у внутрішні справи Китаю.
12. Перша і друга російсько-іранські війни.
13. Ірак у ХVІІІ – ХІХ ст.
14. Сирія у Нову.
15. Ліван у ХVІІІ – ХІХ ст.
16. Палестина у Нову.
17. Колоніальні захоплення європейців та опір африканських народів.
18. Работоргівля та її наслідки.
19. Поділ Тропічної та Південної Африки в кінці ХІХ ст.
20. Інтерес європейців, американців та японців до Кореї.
21. Країни Азії в роки Першої світової війни
22. Країни Африки в роки Першої світової війни
23. Диктатура Токугава в Японії.
24. Кримська війна 1853 – 1856 рр.
25. Російсько-турецька війна 1877 – 1878 рр.
26. Культура Ірану в новий час.
27. Афганістан в період правління Дост-Мухаммеда.
28. Колоніальне поневолення Камбоджі Францією.
29. Колоніальне поневолення «Чорної Африки» європейцями.
30. Ефіопія в новий час.
31. Держава Заїр. (Демократична республіка Конго).

32. Індонезія на початку нової доби.
33. Єгипет у нову добу.
34. Династія Чакрі в історії Камбоджі.
35. Англійські і французькі колонії в Індокитаї.
36. Китай в період колоніалізму.
37. Корея в період колоніалізму.
38. Криза Османської імперії і спроби її подолання через реформи.
39. Розвиток Лівії у новий час.
40. Індія за часів Британського панування.

Біографічні дослідження:

1. Султан Селім III та його реформи.
2. Надір-шах — великий полководець та правитель.
3. Діяльність та життя цинського імператора Хунлі.
4. Ци Сі.
5. Токугава Йошімуне.
6. Імператор Муцухіто.
7. Корейський ван Йонджо.
8. Лі Хаин.
9. Сунь Ятсен.
10. Мір Джафар.
11. Міндон.
12. Пья Таксін.
13. Династія Чакрі.
14. Чей Четта IV.
15. Анг Дуонг.
16. Ахмед III.
17. Махмуд II.
18. Емір Низам.
19. Дост-Мухаммед.
20. Шер Алі-хан.
21. Абд аль-Кадир.
22. Діпонегоро.
23. Мухаммед Алі — великий правитель Єгипту.
24. Відновлював ефіопської імперії Теодрос II.

Презентації:

1. Початок великих колоніальних завоювань в Азії.
2. Китай в період Опіумних воєн.
3. Розвиток японської культури у нову добу.
4. Англо-афганські війни.
5. Корея у новий час.
6. Проникнення Великобританії в Індію.
7. Народно-визвольне повстання сипаїв 1857 – 1859 рр.
8. Індія під владою Британської корони.
9. Сіам в період нового часу.
10. Завоювання Камбоджі Францією.
11. Османська імперія на початку нового часу.
12. Держава Надір-шаха.
13. Іран у Нову добу.
14. Колоніальне завоювання Африки.
15. Афганістан у новий час.
16. Боротьба Ефіопії проти колоніальної експансії.
17. Камбоджа у новий час.
18. Поділ країн Африки між європейськими країнами.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПОВТОРЕННЯ КУРСУ НОВА ІСТОРІЯ АЗІЇ І АФРИКИ

1. Країни Сходу на початок нового часу, їх соціально-економічний розвиток, рівень продуктивних сил і стан культури.
2. Африка на початок нового часу.
3. Порівняльна характеристика феодалізму на Сході і в країнах Західної Європи.
4. Дискусія в історичній науці з питань місця і ролі колоніалізму в історії країн Азії і Африки.
5. Загальна характеристика Китаю на початок нового часу.
6. Економіка та державний лад Китаю в нову добу.
7. Наслідки насильницького "відкриття" Китаю.
8. Опіумні війни в Китаї.
9. Селянська війна тайпінів.
10. Японо-китайська війна. Крах політики «самопосилення».

11. Початок діяльності Сунь Ятсена. "Товариство відродження Китаю".
12. Причини, характер, рушійні сили та особливості повстання іхетуанів.
13. Революція 1911 – 1912 рр. в Китаї.
14. Японія на початок нового часу.
15. Встановлення сьогунату Токугава.
16. Економіка Японії у XVII-XVIII ст.
17. Зовнішня політика Токугава і "закриття" країни.
18. «Відкриття» Японії, «Ансейські договори».
19. «Реставрація Мейджі»
20. Японія за епохи системних буржуазних реформ
21. Конституція Японії 1889 р.
22. Японія на початку XX ст.
23. Корея після завершення епохи середньовіччя.
24. Реформи Йонджо в Кореї.
25. Держава Чосон під владою андонських Кімів.
26. Боротьба Кореї за збереження режиму самоізоляції
27. Канхваський договір та його наслідки
28. Корея на початку XX ст.
29. Князівства Дангнгоай та Дангчонг на території В'єтнаму.
30. Повстання тайшонів у В'єтнамі та його наслідки.
31. Держава Дайнам.
32. Колоніальне поневолення В'єтнаму Францією.
33. Суспільний лад, економіка і культура Індонезії до приходу європейців.
34. Політика голландських колонізаторів і народні повстання на островах у XVII і XVIII ст.
35. Початок занепаду голландської Ост-Індської компанії та її ліквідація.
36. "Система культур" в Індонезії.
37. Зародження національно-визвольного руху на Яві та його характерні риси.
38. Імперія Великих Моголів, її соціально-політичний устрій, рівень розвитку продуктивних сил.
39. Аграрні відносини в Індії, роль общини.
40. Внутрішні і зовнішні причини розпаду імперії Великих Моголів.

41. Організація управління Індією та еволюція Ост-Індської компанії.
42. Аграрна політика британських колонізаторів в Індії, її наслідки для економіки та селянства.
43. Національне повстання 1857-1859 рр. у Індії. Індія в останній третині XIX ст.
44. Причини виникнення буржуазно-національного руху і утворення партії Індійський Національний Конгрес.
45. Бірма після завершення епохи середньовіччя. Криза і крах Авської держави Тунгу.
46. Відновлення суверенної бірманської державності. Вигнання європейців.
47. Колоніальне поневолення Бірми Великобританією.
48. Сіам за часів «золотого віку».
49. Бірманська навала й відновлення сіамської державності. Правління Пья Таксіна.
50. Сіам після воцаріння династії Чакрі.
51. «Відкриття» Сіаму. Сіам в епоху системних реформ.
52. Камбоджа після завершення епохи середньовіччя. Боротьба за централізацію.
53. Камбоджа за умов в'єтнамо-сіамського «подвійного старшинства». Реформи Анг Донга.
54. Колоніальне поневолення Камбоджі Францією.
55. Економічний розвиток Османської імперії у XVII – XVIII ст.
56. Криза територіальної цілісності Османської імперії.
57. Внутріполітична криза в Османській імперії в кінці XVIII ст. і зовнішньополітичні ускладнення.
58. Реформи Селіма III
59. Танзимат: зміст та наслідки реформ в Османській імперії.
60. Кримська війна 1853-1856 рр. і роль Туреччини у війсьній коаліції західних держав.
61. Конституційний рух та конституція 1876 р. в Османській імперії.
62. Соціально-політичне і економічне становище Османської імперії на початку XIX ст.
63. Османська імперія на початку XX ст.
64. Соціально-економічний устрій Ірану на початок нового часу.
65. Держава Надір-шаха.
66. Встановлення в Ірані Каджарської династії.

67. Аграрні відносини та їх еволюція за часів Каджарської династії. Розвиток ремесла та торгівлі.
68. Боротьба Англії, Франції та Росії за вплив у Ірані.
69. Бабідські повстання сер. XIX ст. в Ірані: передумови, хід, значення.
70. Реформи Еміра Низама та їх вплив на розвиток Ірану.
71. Англо-іранська війна 1856-1857 рр. та її наслідки. Перетворення Ірану на англо-російську напівколонію
72. Іран на початку XX ст.
73. Афганістан на початок нового часу
74. Афганістан у період правління Дост-Мухаммеда.
75. Реформи Шер Алі-хана.
76. Друга англо-афганська війна та її наслідки
77. Загальна характеристика арабських країн на початок нового часу.
78. Північна Африка на початку XIX ст.
79. Державні утворення і суспільний лад народів Тропічної і Південної Африки у XVIII – XIX ст.
80. Колоніальна політика на Африканському континенті, форми і методи експлуатації підкорених народів.
81. Колоніальні захоплення європейців та опір африканських народів.
82. Вплив колоніальної політики європейських держав на розвиток Тропічної та Південної Африки.
83. Работоргівля та її наслідки.
84. Утворення Республіки Ліберії та її розвиток.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «НОВА ІСТОРІЯ КРАЇН АЗІЇ І АФРИКИ».....	5
I. ОПИС ПРЕДМЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	5
II. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	6
III. СТРУКТУРА ЗАЛІКОВОГО КРЕДИТУ ДИСЦИПЛІНИ.....	11
IV. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ.....	11
V. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....	12
VI. НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЕКТ.....	13
VII. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЩО ПРИСВОЮЮТЬСЯ СТУДЕНТАМ.....	15
VIII. ЛІТЕРАТУРА ДО КУРСУ.....	16
МАТЕРІАЛИ ДЛЯ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ.....	18
СТИСЛИЙ ОГЛЯД ОСНОВНИХ ПОДІЙ ІЗ ТЕМ ЯКІ ВИНОСЯТЬСЯ НА САМОСТІЙНЕ ОПРАЦЮВАННЯ.....	84
В'ЄТНАМ	84
ІНДОНЕЗІЯ.....	86
АФГАНІСТАН.....	89
ОСНОВНІ ДИНАСТІЇ НОВОГО ЧАСУ КРАЇН АЗІЇ ТА АФРИКИ.....	103
ТЕМИ ІНДИВІДУАЛЬНО-НАВЧАЛЬНО ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ З КУРСУ «НОВА ІСТОРІЯ КРАЇН АЗІЇ І АФРИКИ».....	110
ПИТАННЯ ДЛЯ ПОВТОРЕННЯ КУРСУ «НОВА ІСТОРІЯ АЗІЇ І АФРИКИ».....	112